

**Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie
„Nové európske trendy v starostlivosti o deti po
rozvođe rodičov“**

Bratislava, 29.4.2013

OBSAH

Striedavá starostlivosť

António José Fialho

**Od spoločného rodičovství k rodičovskému soupeření
Od striedavé péče až k zavržení rodiče**

Marc Juston

**Strádání dětí v případech jejich odloučení od rodičů
Jakou odpověď k tomu může přinést rodinné
soudnictví?**

Marc Juston

Slušný rozvod

Miroslava Kristínová Wieckowska, Lenka Danová

„Kannst Du machen dass sie nicht mehr streiten?“

Ursula Kodjoe

**Striedavá starostlivosť o deti, slovensko – česká
spoločnosť**

**Možnosti Cochemského modelu v českém a
slovenském právním prostředí**

Luboš Patera

**Interdisziplinäre Zusammenarbeit der Professionen
im Familienkonflikt**

Jürgen Rudolph

Cochemský model: šance pro naše děti

Jürgen Rudolph

Striedavá starostlivosť

António José Fialho

§§§§§

Abstrakt

V posledních letech, modely rodičovství post-rozvodu vyžádala více zapojit oba rodiče v rozhodování a vzdělání svých dětí, ale konflikty a strastech způsobených oddělením, obtíže způsobené pracovní požadavky, se časové omezení vznikajících school povinností a činností dětí, fyzické oddělení nebo geografických důvodů a mnoho dalších, vedl k typické model, který umožňuje pouze jeden rodič, aby se svými dětmi týden-end v čase a, možná některé weeknights nebo části dne.

Klíčová slová

Rozvod, střídavá starostlivosť, spoločnosť

Za prvé, chci poděkovat organizátorům této konference příležitost podělit se s vámi o zkušenosti a vývoj v modelech Portugalsku alternativní bydliště dětí po situaci odloučení nebo rozvodu.

Doufám také, že tato diskuse přispěje k zachování štěstí a blahobyt našich dětí po rozvodu a rozluky jejich rodičů.

Toto město je také známé tím, mírových smluv, které byly podepsány zde, se zdá vhodné, že můžeme skutečně mluvit o společné rodičovské modely, které jsou stejně schopné vést k míru mezi válčícími rodinami.

To je často říkal, že děti jsou budoucnost lidstva. Jsou to lidé, kteří si myslí,, cítí a trpí. Jsou nejslabší členové lidské společnosti, a proto, nejvíce zneužívané a ty, které mají nejméně hlas.

Děti nefungují, neplatí daně, nechodí k volbám, a proto jsou často vnímána jako přítěž pro dospělé, kteří si myslí, že mají moc nad nimi.

Takže, za prvé, měli bychom se ptát sami sebe na následující otázky:

1^a -. Co by měla společnost zaručit dětem rozvedených rodičů?

2^a -. Jaké hodnoty a pravidla se musí brát v úvahu při rozhodování o svěření dítěte do péče a zásady, které by měly být přítomny v těchto hodnot?

S právními předpisy n. ° 61/2008 ze dne 31. října, jak Portugalsko zavedl zásady při výkonu rodičovských

povinností po rozvodu, že harmonický rozvoj dítěte nutně záviset na obou rodičů, z nichž žádná nahradit funkci další lži a že vztahy otcovský-pobočky jsou v rozlišené úrovni manželských nebo manželské vztahy.

První z těchto zásad zdůrazňuje potřebu podporovat účast zajímají společné intervence a aktivní spolupráce zodpovědnost obou rodičů na výchovu dětí, zatímco druhá vyplývá z potřeby zajistit stabilní a hluboká emocionální vazby mezi dítětem a oba rodiče, navzdory oddělení této smlouvy.

Nicméně, je známo, že rozvod nebo odloučení vyvolávají konflikty mezi rodiči s devastujícím účinkem na děti, i když všichni tvrdí, že je zřejmé, že rodiče mají povinnost chránit děti před negativními vlivy rodičovským konfliktem.

In soudů v Evropě a možná na světě, jsme konfrontováni každý den s příslušnými rodiči, kteří používají své děti jako "házet zbraně" v bitvě, ve které oba účastní s pomocí svých advokátů.

V této válce mnoho bitev, otec, matka a advokáti jedné a jiné ustupují jen o pomlouvat nebo zranit obraz toho druhého co nejvíce před soudem, v naději, že tento "vyhláška", kdo je nejlepší otec nebo matka lépe.

Stejně jako ostatní evropské země, a také vlivem mezinárodních právních nástrojů, Portugalsko zažívá významné změny v oblasti rodinného práva a práv dětí v soudních postupů týkajících se stanovení bydliště, způsobilo ještě prostřednictvím veřejnost se stále více

osvícený a zavazuje a změny v rodičovských rolích během manželství i po oddělení.

Tyto legislativní změny a případové přišel také shromažďuje důkazy principu rovnosti rodičů v oblasti vzdělávání a péči o své děti, a potřebu zajistit modely spolupráce rodičovských opatření pro zachování velmi blízký vztah s oběma rodiči, kteří upřednostňují dostatek příležitostí pro kontakt mezi nimi a jejich děti a podněcování sdílenou odpovědnost mezi nimi.

Vedle tohoto vývoje a změn, Portugalsko nyní žije okamžiky hospodářské a finanční krize, která způsobila velmi hluboké změny, požadovat všechny rodiny dávku iniciativy a fantazie k dosažení uspokojení potřeb zaměstnanosti, snížení v příjmech a hospodářské obtíže, které drtivá většina portugalských rodin bojuje v jejich každodenním životě.

Je známo, že, na rozdíl od smrti a nezaměstnanost, rozvod je faktorem, který nejvíce přispívá významně k ekonomické sil a může významně ovlivnit životní projekty, které páry mají společné.

Přidáme-li k rozvodu nezaměstnanost jednoho nebo obou členů páru, je jasné, že tato rodina bude procházet jedním z nejtěžších momentů svého života.

Navíc, po-rozvod rodičovství se výrazně liší od toho, co je vykonávána společně ve stejném domě, protože tam je třeba přeformulovat jejich návyky, běžné a ekonomické vzory z rodiny, nutit členy rodinného systému přizpůsobit ke zvýšení složitosti při provádění úkol vytvářet děti.

Tohoto modelu v nejlepším možností, drtivá většina dětí s rodiči zhruba patnáct procent svého času, který je jasně nedostačující k zajištění nebo podpoře "odpovídající kvalitní čas" se svými dětmi.

To je důvod, proč se často, po oddělení, rodiny a by desagregavam rozmazání nebo smazání citový vztah mezi dítětem a rodičem, s nímž dítě nemá trvalý pobyt, což tyto děti, aby se stal "uživatelů" dům rodiče.

Tento nedostatek zapojení, spolu s poklesem příjmů fyzických osob způsobené nutností zachovat rodičovské různých územích, také vedl k postupnému chudobě neúplných rodin, což je skutečnost, umocněn snížením pracovních příjmů, případně nezaměstnaností, která by mohla ovlivnit nebo oba rodiče.

Tato skutečnost způsobila několik rodin uvažovat o rodičovství modelu má být přijat v případě, že je situace oddělení a budou hledat řešení zmírnění dopadů zvýšené zátěže o každém z nich a zároveň, aby oba jejich rodiče vykonávali ve svém každodenním životě.

Omezit čas strávený s každým rodičem znamená, že momenty intimity, interakce, sdílení, smíchu a rozmazlování se neprovádí běžně a obvykle jeden z rodičů, zejména jídla, koupání, výběr oblečení, číst příběh usnout, přitulit deku na noc, chodit do školy a sledovat vedení, setkávat se s přáteli a učitele, rozvíjení v době nemoci, vaříme spolu, dělat domácí úkoly, jít nakupovat nebo být spolu v činnosti spontánní a neplánované, jedinečné momenty, které žádný rodič by měl odstoupit.

Spojení mezi rodiči a dětmi by měla vytvořit emocionální pouto, které přetrvává v čase, který se vyznačuje tendencí hledat a udržovat fyzickou a emocionální blízkost se zapnutou, což nás je třeba vnímat jako zdroj jistoty, podporuje bezpečnou základnu z nichž dítě nebo adolescent vají objevování jejich svět.

Je to proces, který vytváří z opakovaných interakcí s přípojovacími postav, které pomohou dítěti budovat a formovat prohlášení o sobě, o těchto číslech, o jeho vztahu ke světu a s ostatními.

Časté soužití, bezpečnost a odměňování s matkou a otcem je nejvíce v souladu prediktorem celkové nastavení dítěte, a to buď před nebo po rozvodu nebo odloučení od rodičů, neboť po rodině disociace, děti mají jít samostatné doby pobytu nebo při kontaktu s jedním z rodičů.

Tak, aby se minimalizoval vliv rozvodu, musí být velká období soužití s druhým rodičem a zajistit soulad stavebních vazeb s oběma zvýšení bezpečnosti a podporovat dítě **jako emocionální stabilita závisí na povaze vazeb a příležitostí sdílení spíše než ze změny ve fyzickém prostoru.**

At zároveň být přirozené právo každého člověka na jeho vlastní štěstí a hledání nového manželském vztahu, který odráží štěstí a osobní naplnění, budou rodiče včetně modelů, které umožňují shared rodičovství zajistí každý osobní momenty intimacy , datování nebo jednoduché bydlení, zdarma pro děti.

S vědomím toho všeho, se stále více snaží stanovit předky včetně spolufinancování rodičovských modelů, které odpovídají těmto potřebám, jejich osobní a profesní potřeby nebo pro potřeby či přání dětí.

Portugalské soudy přijít s rostoucí frekvencí otců a matek, kteří chtějí vykonávat efektivněji své rodičovské povinnosti, hledá, že tento proces sdílení nejdůležitější rozhodnutí v životě dítěte, odpovídá i větší přítomnost v každodenních rozhodnutí a afektivní vztahy s jejich dětmi.

Tak, model spolupráce rodičovství zvýšeně použitý je ten, který se promítá do **rotační a mají tendenci symetrický rozdělení času s rodiči dítěte s cílem umožnit výrobu každodenního rodinného a společenského života s dítětem v době, kdy setkat se s každým.**

Tento model je znám v Portugalsku jako **střídavý pobyt** a je charakterizován schopností každého z oddělených rodičů mají děti pobývala s ním, střídavě, tempem času, který může být školního roku, za měsíc, za čtrnáct dní nebo a týden, část týdne, nebo den pořádané dne zhroucení (divize rotační kloub a má tendenci k pobytu časů, péče a vzdělávání dětí), že během této doby, rodič má, jednoznačně péče, které integrují výkon rodičovské zodpovědnosti. Po uplynutí této doby, jsou obráceny role.

Zatímco jeden z rodičů má na starosti v průběhu období, které je vyhrazeno pro jiné převody právo dohledu a návštěvy.

Po stanovenou dobu, dítě dělá jeho cestu zpět domů do druhého rodiče.

Na tomto modelu spolupráce rodičovství, tvrzení, že se zdá obstarávat více zájmu rodičů než dětí, dochází prakticky rozdělení dítěte a afektivní ambivalence, že by poškozovaly konsolidaci zvyky, hodnoty, a vzor formování osobnosti dítěte , v rozporu se zásadou kontinuity v domácnosti a konečně, že by mohly způsobit, že dítě emocionální a mentální nestabilita.

Naopak, oni jsou uvedeny jako argumenty pro střídavé residence přispívá k větší citovou vazbu mezi dítětem a nerezidentní rodiče, protože umožňuje začlenění dětí v domácnostech, jejichž rodiče (zvláště když jsou smíšené rodiny), který zřídka se stane v tradiční vazbě, kde je dítě vnímáno jako "pouhý návštěvník domu otce nebo matky" a, ve společnosti, kde je výše výživného jsou tradičně nízké, tj. pod skutečných potřeb dětí pomáhá překonávat účinky tzv. "feminizaci chudoby v neúplných rodinách", aby se zajistila rovnoměrná distribuce doby inklinoval dítě a předpokladu poplatku oběma rodiči.

Pravdou je, že v situacích rodinného oddělení, dítě by mělo zájem být obvykle identifikován se zřízením psychologických podmínek, materiální, sociální a morální přispívá k harmonickému rozvoji dítěte a jejich postupné posílení.

Zajištění této podmínky závisí nutně na začlenění dětí jádro rodinného života stabilních a obohacující - z hlediska jejich dobrých životních podmínek, jejich

vzdělání a jejich ochrana - možnost širokého vztahu s osobním a přímým oba rodiče, a podpora v životní úroveň na jejich fyzické, duševní, duchovní, mravní a sociální.

Tak, aby správně fungovat, musí být fungování a úspěch alternativní residence být založena na myšlence, že **rodinné vztahy jsou definovány a rozložte na excellence v rámci samotné rodině**, není v rozporu se státem za každou cenu ve vztazích soukromé osoby, aby přijaly a vytvořit s nimi, přesvědčen o tom, že jsou nejlepší a nejvhodnější pro jejich děti, v rámci osobní a sociální zkušenosti mají a chtějí zachovat.

Proto by stát neměl přepsat vůli rodičů, natož když nejste týkala porušení právního předpisu nebo veřejného pořádku, a pro rodiče, kteří soutěží v první řadě, vybrat si, co chtějí jeho synové, které předpokládají, že nejlepší, co může dát, v rámci svých schopností a vědět, zda svahy soudních pracovníků, vzdělávací, ekonomické a emocionální svých vlastních potřeb a které splňují emocionální, inklinovat k jejich osobní naplnění a modelu citová vazba, že považují za vhodné ve vztahu k jejich dětem.

Na druhé straně, analýzy a uplatňování práva a přijmout rozhodnutí, které považují za vhodné za daných okolností musí soudy být ostražitý, aby se zabránilo legislativní zasvěcené changes, nejsou ohroženy na základě formálních interpretací a dekontextualizované nebo obsah a význam práva, ať se jedná o sociální reality.

Skutečný a hlavní světlo, který by měl vést soudce je v nejlepší zájmu dítěte, kontrola ji do betonu, řádně zvážení všech faktorů, které nespecifikovaný pojem tohoto druhu zahrnuje, což je velkou výzvou soudy.

V této úvahy by soudy nemohou odčizit se od okolností dítěte vlastní zkušenosti, prostředí, ve kterém působí, a bylo základem jeho růst a vývoj, jak to souvisí, zejména s každým jeden rodič s cílem poskytnout vám potřebné klid plný a harmonický rozvoj jeho osobnosti.

Při rozhodování o výkonu rodičovské zodpovědnosti po rozvodu, by měly portugalské soudy považují souhlas rodičů, ochotou každé z nich podporu normální vztahy s ostatními synem, dítěte schopnost udržovat velmi úzký vztah s oběma rodiči a dohod, které buduje a podporovat rodiče dostatek příležitostí pro kontakt mezi nimi a menší, včetně rozdělení odpovědností mezi nimi (článek 1906. ° z portugalského občanského zákoníku).

Uvědomil si, tyto právní kritéria v definici modelu pobytu s střídavé společné výkonu rodičovské zodpovědnosti, Portugalské soudy přijaly tyto hlavní kritéria:

- a) nejlepší zájmy dítěte;
- b) Schopnost dialogu, porozumění a spolupráce ze strany rodičů;
- c) společný vzdělávací model nebo shoda na jeho základní, přeložené do nejdůležitějších vzdělávacích směrů;

- d) Geografická blízkost;
- e) zkušenosti z toho, co předchází rozhodování (kvalita, důslednost a trvání);
- f) dítěte stanovisko;
- g) věku dítěte;
- h) citové pouto s oběma rodiči;
- i) dostupnost rodičů udržovat kontakt s dítětem po dobu pobytu, který se hodí každý;
- j) Hospodářské a bydlení podmínky každého (ekvivalent nebo dostatečné).

Jsou sociální kultury a rodinné tradice se mění, a proto je rozumné, že modely sdílené rodičovství a osobní kontakt mezi oddělenými rodiči a jejich dětmi se musí odrážet i v části, tento vývoj v zapojení rodičů.

Snahy o zajištění toho, aby děti oddělených rodičů obdrží rodičovské modely, které podporovaly jejich psychickou pohodu, emocionální a podporovat jejich harmonického a obohacující se svých rodičovských postav jsou nutné pro všechny lidi zapojené do tohoto procesu rozhodnutí, který vyžaduje stálý dialog a diskusi na všech úrovních.

Naše děti si zaslouží ne méně než toto.

**Od společného rodičovství k rodičovskému
soupeření
Od střídavé péče až k zavržení rodiče**

Marc Juston

prezident soudu Grande Instance, Tarascon, Francie

§§§§§

Abstract

Rozvod a rozchod rodičů jsou těžkým okamžikem, kde neporozumění a strádání často poskytuje prostor pro hněv, konflikty, které se přemísťují z manželské na rodičovskou scénu. Až příliš často intenzita, rozsah, přetrvání či dokonce vývoj ostrého konfliktu, jestliže nezažene bolest rozvádějících, přebírá celé své místo, brání převedení pozornosti na potřeby každého jednotlivce a především dětí, které trpí méně z rozvodu svých rodičů než z obtížných podmínek, za kterých se rozvod odehrává, a stejně tak z jejich následků, zejména

odloučení či dokonce zpřetrhání pouta s jedním ze dvou rodičů, nejčastěji s otcem.

Klíčová slova

Rozchod, děti, rodiče, právo, střídavá starostlivost

Při vědomí, že odpovědi justice se stávaly čím dál tím víc nevhodné pro dnešní rodiny a že procedurální postupy rozněcují příliš často válku, zákonodárce upravil střídavou péči, jakožto způsob porozvodové výchovy přizpůsobený novým rodičovským rolím a potřebám dětí (zákon ze 4. března 2002), a umístil zmírnění rozvodu jako úhelné kameny reformy rozvodů (zákon z 26. května 2004), v které je na prvním místě mezi prostředky, které se mají rozvinout, rodinná mediace, a to pro dosažení těchto cílů i v nejvyšším zájmu dětí.

Navzdory těmto ustanovením čím dál tím více dětí ztrácí definitivně kontakt s jedním ze svých rodičů. Rodič - „primární pečovatel“ - se pokouší programováním a bráním dítěte za rukojmí udělat si z něj spojence. Soudy v konfrontaci s rozsahem tohoto celospolečenského problému nemohou tolerovat tyto procesy zavrhování jednoho rodiče tím, že upustí od jakýchkoli opatření.

V celé řadě případů střídavé péče soudce pro rodinné spory je konfrontován s dvěma problematikami, které se ve skutečnosti vzájemně ovlivňují i jsou rozporné. Střídavá péče může vést až k zavržení rodiče.

I – Rozpor mezi střídavou péčí a zavržením rodiče:

A. Společné rodičovství

Článek 5 Úmluvy o právech dítěte požaduje po signatářských státech povinnost nezasahovat do výkonu rodičovských práv. Rodičům přísluší přednostně a rovným způsobem právo vést dítě, chránit a vychovávat jej.

V souladu se články 9-1, 9-3 a 18-1 této úmluvy je pojetí společného rodičovství ve francouzském právu stavěno do středu celého ustanovení týkajícího se rodičovské zodpovědnosti (§ 373-2 občanského zákona).

Z tohoto principu vychází povinnost každého rodiče jednat v úctě hodné osoby dítěte (§ 371-1 občanského zákona) bez ohledu na její osobní přesvědčení.

Pro tento účel soudce pro rodinné spory musí ověřit způsob, kterým každý z rodičů ctí práva druhého (§ 373-2-11 občanského zákona).

B. Právo a nejvyšší zájem dítěte

Za účelem rozhodnutí o určení bydliště dítěte musí soudce zvážit na jedné straně zájem dítěte, které má právo být vyslechnuto od chvíle, kdy je mu dána schopnost rozlišování, a na druhé straně schopnost každého z rodičů ctít pouta dítěte s jeho druhým rodičem na základě aplikace ustanovení odst. 2 § 373-2

občanského zákona. Právo dítěte na své oba rodiče při zachování výchovné autority musí být podporováno.

Zájem dítěte musí stát na prvním místě během úpravy nestabilních situací rodičů, jejichž řešení může ovlivnit vztahy nezletilého se svými rodiči nebo s jedním z nich.

C. Střídavá péče

K tomuto účelu zákon vztahující se k rodičovské zodpovědnosti umožňuje upravit institut střídavé péče v občanském zákoníku. Odkaz na obvyklé bydliště dítěte je zrušen včetně úpravy styku s dítětem.

Ustanovení § 373-2-9 občanského zákona dovoluje upravit výchovu dítěte střídavě podle bydliště každého z rodičů. Soudce může rovněž na žádost jednoho z rodičů, nebo v případě neshody mezi nimi ohledně péče o dítě, přikázat přechodně střídavou péči na dobu určitou. Během zkušební doby (obvykle 3 až 6 měsíců) soudce stanoví střídání rodičů při péči o dítě.

Zákonodárce nechtěl nahradit jednu normu jinou. Střídavá péče se nemusí řídit binárním způsobem ubytování dítěte, jeden týden ze dvou.

Pokud jen jeden z rodičů žádá střídavou péči a narazí na odpor druhého, je třeba najít hlubší motivace a rozhodnout se po zvážení zájmu dítěte, ale také schopnosti rodičů vést dialog a spolupracovat.

Soudce musí vycházet ze zásady, že je nenormální, aby jeden rodič, který si vytvořil velmi

kladný vztah k dítěti, o tento vztah přišel, zatímco je ochoten se o něj postarat, jen proto, že už nevychází dobře se svým/ou bývalým/ou manželem/kou.

Ve všech hypotézách je střídavá péče především podřízena zájmu dítěte.

D. Zavržení rodiče

V řadě případů jeden z rodičů usiluje o to, aby zabránil druhému rodiči setkávat se s dítětem.

Zavržení rodiče je mentální manipulace, která se v praxi projevuje jako přivlastnění dítěte zavrhujiícím - programujícím rodičem. Spočívá ve vyloučení druhého - zavrženého rodiče, a jeho rodiny.

Psycholog Glenn F. Gartwright dokonce řekl „že zavržení rodiče není nic jiného než symbolická vražda rodiče, který nemá dítě ve své péči“.

Neexistuje jednoznačná definice jevu, který je často označován jako „syndrom zavrženého rodiče“. Nejčastější je Gardnerova definice, podle které „SZR je porucha, která se projevuje v systematickém očeřňování rodiče ze strany dítěte. Jde o systematické očeřňování neodůvodněné. Toto systematické očeřňování je samo o sobě kombinací na jedné straně určitého vymývání mozků více méně jemného praktikovaného jedním rodičem programujícím rodičem, a na straně druhé účasti dítěte vycházející z některých rysů osobnosti dítěte“.

Určitě je vhodné poznamenat, že existují odůvodněná vyloučení rodiče, jako například když

očeřňovanému rodiči je skutečně radno se vyhýbat, což bohužel také existuje. V situacích týrání dítěte, fyzického násilí, incestu, zanedbání péče o dítě nebo neposkytování potravy dítěti, opuštění dítěte, vyhýbání se plnění zákonných povinností (§§ 222-1 až 222-14 trestního zákona). Trestní sankcí rodiči jakožto pachateli trestného činu může navíc být odebrání části nebo všech práv spojených s rodičovskou odpovědností.

Avšak v ostatních situacích je důležité potvrdit, že odpírání práva dítěte na jednoho z rodičů, je týrání srovnatelné ve svých škodlivých následcích na dítěti s jeho opuštěním.

Nejde tu jen o teoretický náhled na skutečnosti. Velké množství rozvodů jde ruku v ruce s programováním dítěte jedním z rodičem proti druhému.

Každý aktér soudního řízení by měl tuto skutečnost mít na mysli. Bohužel soudní řízení v rodinných věcech příliš často ukazuje na absenci uvědomění si tohoto negativního jevu.

Jakým způsobem mohou pojmy střídavé péče a zavržení rodiče zasahovat do nejvyššího zájmu dětí a co učinit pro zmírnění napětí?

II – Vzájemné působení – Střídavá péče – Zavržení rodiče

A. Střídavá péče: prostředek prevence zavržení rodiče

Je zřejmé, že během soudního řízení v rodinných záležitostech může existovat řada signálů zavržení rodiče. Některá chování rodičů a příznaky indikují patologický proces - rozvoj SZR.

V případě takovýchto situací přechodná střídavá péče, která nemusí být paritní, může být nařízena z titulu předběžné opatrnosti. Střídavé péče staví rodiče do pozice skutečné rovnosti. Může je přivést mnohem snadněji k rodinné mediaci.

Jde o projev uvědomování si rizik a škodlivých následků, které mohou zanechat bolestivé rozchody rodičů na dětech.

Občanské řízení je přirozeně záležitostí stran. Jestliže však je jednou tento princip stanoven, společnost se nachází před problémem veřejného zdraví, když víme, že v průměru každé druhé dítě, jehož rodiče jsou rozvedení, již neuvidí nebo skoro již neuvidí rodiče, u kterého nebydlí.

Při soudním jednání musí soudce proti rozvíjícímu se zavržení rodiče rázně zasáhnout. Měl by se zmínit o nezbytnosti a nenahraditelnosti role každého rodiče ve výchově dítěte a o důležitosti společného rodičovství.

Mnoho programujících matek ve stresu, že jim bude nařízena střídavá péče, prožívá tato rozhodnutí velmi těžce, téměř jako agresi.

Avšak po odeznění tohoto stresu matky akceptují ve většině případů zařazení do procesu mediace. A je pravda, že takto upravená střídavá péče, pokud je správně

vedena a podporována radami stran, bude probíhat za dobrých podmínek. A teprve po odeznění traumat manželství jsou většinou rodiče schopni se zabývat tématem rodičovství v zájmu dítěte.

Zkušenost ukazuje, že nařízená střídavá péče, ať už paritní či ne, může od okamžiku, kdy je správně vedena, umožnit vyvarovat se vzniku zavržení rodiče.

B. Střídavá péče: iniciátor zavržení rodiče

Použití střídavé péče může mít však i naopak špatné důsledky. Užití této úpravy může v některých situacích podporovat zavržení rodiče.

Jestliže rodiče spolu nemají dobré vztahy, tak konflikt, v jehož středu stojí střídavá péče, může vyústit ve válku, ve které se každý snaží zdiskreditovat druhého.

Společné rodičovství a střídavá péče mohou vytvářet konflikty a vést k zavržení rodiče tím, že jeden z rodičů se snaží zničit druhého.

V řadě rozvodů a rozchodů jeden z rodičů může žádat střídavou péči i z jiných důvodů, než je zájem dítěte. Je to prostředek k pokračování v manželském souboji.

Soudce pro rodinné spory může v současnosti zjišťovat v řadě situací vývoj. Od žádosti o výlučnou péči přešel rodiče k žádosti o střídavou péči.

Nový zákon o rozvodu měl za následek posun od hledání „vad“ rodičů, k k upřednostňování zájmu dítěte. Před zmíněným zákonem se zdůrazňovaly nedostatky a křivdy a následně soudy rozhodly o výchově dítěte. Nyní

účastníci rozpory a křivdy upozad'ují a advokáti už jen mluví o dětech a finančních důsledcích.

Nové jablko sváru střídavé péče může ovšem vzejít ze strany rodiče oponujícího. Jde často o matku, která by dříve získala dítě do svého opatrování snadno.

Je potom na soudci, aby předešel situaci, kdy by se jeden z rodičů přeměnil v rodiče programujícího.

C. Střídavápéče: jedna z odpovědí v boji proti zavrhování rodičů

V případě již projeveného zavržení rodiče, kdy dítě je odcizeno a nevidí jednoho ze svých rodičů, a to i přes opakované žádosti zavrženého rodiče, odborníci podporují v nejvyšším zájmu dítěte radikální řešení, přesun péče ve prospěch zavrženého rodiče.

Soudce musí učinit odvážné rozhodnutí a k tomu potřebuje vhodnou součinnost, ať už jde o dětské a rodinné odborníky (v případě dítěte a rodiny) či advokáty.

V takovéto krizové situaci, může střídavá péče, která nemusí být za každou cenu paritní, představovat vhodné řešení pro navrácení postavení jednotlivým rodičům. Umožní soudci určit k tomu odpovídající podpůrná opatření a zkontrolovat v krátké lhůtě (obecně 3 až 6 měsíců) realizaci svého rozhodnutí v zájmu dítěte.

Bez pevné podpory soudů a spolupráce s odborníky z různých oborů by zavržený rodič nic

nezmohl. Dítě, jakožto aktivní účastník zavržení rodiče také samo nic nezmuže.

U diagnostikovaného zavržení rodiče musí soudce svými rozhodnutími stanovit jasně vyjádřenou mez programujícímu rodiči a jeho nebezpečné zneužívané moci.

Soudce musí takového nutit ke změně chování. Soudcova autorita a jeho zásah představují sílu, o kterou se může na příklad opřít rodinný mediátor nebo v případech velmi zakonzervovaných situací dosti rozvinutého zavržení rodinný terapeut. Jde zároveň o nezbytnou oporu pro zavrženého rodiče.

Stejná zásada bude platit pro zavržení rodiče menší intenzity. Bude však působit účinněji na obnovení dialogu mezi rodiči a na myšlenkovou a citovou svobodu dítěte.

O tom však lze uvažovat pouze za podmínky, že soudce zaujme pevný postoj, a to jak k zavrhuujícímu rodiči, tak k dítěti. Soudce by měl pevně prosazovat zákon. Měl by probudit cit každého rodiče k výchovné odpovědnosti vůči dítěti.

Soudce by měl poučit rodiče o jejich roli, která nespočívá v tom, že budou pouhými vykonavateli nebo mluvčími přání dítěte. Ani by se neměli pod nátlakem podřizovat za každou cenu jeho přáním. Stejně přesvědčivě by to měl soudce říci i dětem schopným rozlišování ve smyslu § 388-1 soudního řádu.

Soudce by měl rodičům připomenout, v čem spočívá rodičovská zodpovědnost a měl by to výslovně připomenout ve svých rozhodnutích.

První povinností každého z rodičů je respektovat postavení druhého rodiče. Soudce by měl rodičům říct, že neschopnost respektovat druhého rodiče a účast na zavržení rodiče je nutné interpretovat jako jeho rodičovskou nekompetentnost.

Pouto dítěte s každým z rodičů by mělo být dítěti představováno jako právo a povinnost, stejně tak jako např. právo na vzdělání, s povinností každého rodiče k tomu své dítě přinutit, pokud k tomu nemá chuť.

Společné rodičovství je nutností pro dítě a požadavkem společnosti a soudy tuto společnost reprezentují a chrání.

Závěr:

System soudů a instituce pro psychosociální pomoc se musí svou činností zapsat do rodinné spravedlnosti zmírněním a respektem ke společnému rodičovství pomocí multidisciplinárního přístupu v nejvyšším zájmu dítěte tak, aby mu bylo umožněno postupovat a rozvíjet se ve výchově obou rodičů.

Pro dosažení výše zmíněného je potřebná opravdová revoluce ve fungování a v uplatňování práva soudy pro rodinné věci.

Advokáti a soudci jsou svým dílem odpovědni za rozvoj zavržení rodiče.

Příliš mnoho advokátů svými postupy podněcuje konflikty a podporuje zavržení rodiče tím, že hájí za každou cenu stanovisko svých klientů a neumožňují hledání řešení ve prospěch společného rodičovství. Stejně tak příliš mnoho advokátů nutí přijmout rozvody po vzájemné dohodě, zatímco rodiče jsou neschopni vést dialog o dětech a po nějaké době se znovu vrací do tvrdého konfliktu.

Soudci mají velmi často svůj podíl odpovědnosti tím, že akceptují přenesení své odpovědnosti na sociální šetření a znalecké posudky, že se spokojují s vydáváním stereotypních rozhodnutí „svěření do péče jednomu rodiči a jeden víkend ze dvou a polovinu školních prázdnin druhému rodiči“. Také nečiní vše, co je v jejich pravomoci, k uklidnění rozchodu a přinucení rodičů uvědomit si nebezpečí pro děti z pokračování zničujícího konfliktu či škod způsobených konfliktem loajality nebo zavržení rodiče.

V celém řízení i první soudcovo rozhodnutí může mít závažné důsledky. Soudce by neměl používat „předpřipravená“ rozhodnutí. Měl by dělat rozhodnutí „na míru“ a respektovat společné rodičovství. Soudce musí ve svých rozhodnutích prokázat svou představivost, a přihlížet tak ke specifčnosti každé rodinné situace. Měl by tedy vědomě použít především střídavou péči neparitní. Ani by neměl dovolit vznik zavržení rodiče.

Soudy by neměly podporovat procesy vylučování jednoho rodiče z výchovy. Mají povinnost účinně bojovat proti tomuto násilí, jímž je zavržení rodiče. Střídavá péče

doprovázená procesem restrukturační rodčovského pouta může představovat, za předpokladu, že je dobře promyšlena a uvažena (právními zástupci, odborníky, soudci a dalším k tomu povolanými odbornými účastníky řízení spolu s rodiči), řešení odpovídající nejvyššímu zájmu dítěte.

Soudce za podpory advokátů má povinnost aplikovat zákon. Má povinnost dohlížet na zásadu rovnosti rodičů. Není možné připustit existenci hlavního a vedlejšího rodiče, ale ani všemocného a slabého, či ani dokonce absenci rodiče nebo zavrženého rodiče. Soudce musí pracovat s oběma rodiči, ve spolupráci s jejich právními zástupci a rodinnými mediátory, a s dítětem nadaným schopností vyspělejšího uvažování v rámci případného výslechu ohledně výchovy dítěte. Musí jednat tak, aby se nemohl jeden z rodičů dostat do všemocné pozice, a to jen z důvodu, že má dítě v opatrování, tzn., že se stal každodenním rodičem a „vlastníkem dítěte“, majícím převahu.

Soudce za podpory advokátů musí také rozhodnout o vedení rodičů k odpovědnosti, o jejich rovnosti rodičů a rovnováze rodčovských pravomocí, o vzájemné úctě rodičů, o dialogu rodičů, o úctě k právům a povinnostem dítěte. Avšak přitom by měl respektovat i specifčnost, kulturu, zvyklosti a historii každé rodiny.

Zavržení rodiče postupně zmizí ze soudů a střídavá péče se bude pozitivně rozvíjet jen pokud se rodiče za podpory všech soudních aktérů, především právního zástupce a soudce, i znalců a dalších k tomu

povoláných odborných profesí, naučí vzájemnému porozumění a přijetí v nejvyšším zájmu svého dítěte, které představuje skutečné bohatství světa.

Strádání dětí v případech jejich odloučení od rodičů

Jakou odpověď k tomu může přinést rodinné soudnictví?

Marc Juston

prezident soudu Grande Instance, Tarascon, Francie

§§§§§

Abstrakt

Život dětí v rodině prodělal během posledních desetiletí hluboké proměny. Od 60. let rozchod sezdaných či nesezdaných párů s dětmi neustále stoupá, což má za následek různorodost rodinných modelů. Je však nutné konstatovat, že valná většina rozvodů či rozchodů rodičů probíhá za dobrých podmínek, pokud advokáti poskytují účinné rady tak, aby co největší počet případů byl zmírněn, a to v zájmu párů samých, ale

především v nejvyšším zájmu dětí. Leč ještě příliš mnoho rozchodů či rozvodů rodičů zůstává konfliktních. Děti jsou pak hlavními oběťmi.

Klíčová slova

Rodina, rozchod, konflikt, násilí, rozvod

Soudní aktéři vědí, že rozvod či rozchod představují často těžkou chvíli, kdy nepochopení a utrpení uvolňují místo hněvu, konfliktu, které se opakovaně přemísťují z manželské scény na scénu rodičovskou.

Intenzita, rozsah, trvání či dokonce vývoj ostrého konfliktu brání zmírnění bolesti rozvádějících se dvojic prostým plynutím času. Narůstající konflikt znemožňuje zaměřit pozornost na potřeby jednotlivců, a to především na potřeby dětí, které trpí méně rozchoem svých rodičů, než složitými podmínkami, za kterých probíhá, jakož i jejich destruktivními následky.

Naléhavě je proto třeba zdůraznit, že rozchod rodičů je pro každé dítě zátěží. A konfliktní rozvod přidává další strádání, čímž zanechává nesmazatelné stopy v životě dítěte a činí jej křehčím a méně odolným.

Soudci pro rodinné spory a advokáti by si měli být plně vědomi existence četných případů dětí v nebezpečí, obětí konfliktních vztahů svých rodičů. Ohrožené děti, oběti manželských vztahů, jsou čím dál tím víc početnější. Ve své zprávě z 19. prosince 2006 orgán ODAS (Dohled nad decentralizovanou sociální

činností) poukazoval na otázku špatného zacházení a ohrožených dětí s tím, že 75 % nahlášených případů je spojeno s rozchody a rodičovskými konflikty.

V poslední době se hodně mluví, a to oprávněně, o manželském násilí, ale mělo by se také mluvit o násilí, především psychologickém, jehož oběťmi jsou děti v rámci rozhodů a konfliktních rozvodů.

Sdělovací prostředky by měly ukazovat všechny ty děti v péči pedopsychiatra nebo psychologa v důsledku rozchodu svých rodičů. Místo posílání dětí k specialistovi mělo by se spíš učinit všechno pro to, aby rodiče sami šli k specialistovi pracovat na tom, aby uklidnili rozluku, znovu našli dialog a mohli společně mluvit o vzdělání a budoucnosti svých dětí. Je velmi škodlivé, když se rodiče nehlásí ke své zodpovědnosti a spokojují se s pokračováním konfliktu, a to i přes povinnosti, které mají vůči svým dětem.

Soudce pro rodinné spory a advokát musí tedy vyřešit otázku, jak zjistit, co by vhodným způsobem vedlo k udržení pouta dítěte s každým ze svých rodičů v konfliktních případech.

I – Práce advokáta a soudce pro rodinné spory v konfliktních situacích

A – Zákonná ustanovení

Zákon ze 4. března 2002, o rodičovské zodpovědnosti, staví do rovné pozice každého z rodičů.

Zaručuje udržení pout mezi oběma rodiči a jejich dětmi po rozvodu a upravuje střídavou péči. Do středu zákonného vymezení rodičovské péče je stavěn zájem dítěte. Dítě má právo na oba rodiče. Dále ukládá, aby rodiče přibírali své dítě k rozhodnutím, která se ho týkají, a to podle jeho věku a rozumové vyspělosti (§ 371.1 odstavec 3 občanského zákona).

Zákon z 26. května 2004, o rozvodu, má zmírnit řízení a upřednostňuje více zodpovědné vypořádání dopadů rozchodu. Zákonodárce si v něm uvědomil důsledky konfliktních rozvodů, které se projevují zvláště negativně vůči dětem.

Ustanovení zákona týkající se slyšení dítěte (zákon z 5. března 2007, o ochraně dětí a nařízení z 20. května 2009 o slyšení dítěte), která jsou obsažena v §§ 388-1, 373-2-11 občanského zákoníku a 338-1 až 12 občanského soudního řádu, dávají dítěti schopnému rozlišování právo být vyslechnuto v soudním řízení ve věcech, dotýkajících se jeho osoby, pokud si to přeje. Avšak rovněž mu zaručují možnost odmítnout výslech vyžádaný soudem nebo jedním nebo oběma z rodičů.

B - Tradiční nástroje rodinného soudce zmírňující manželský konflikt

Pro účely prevence mají soudci za povinnost zjišťovat, jak je s dítětem zacházeno v rámci rozchodu či rozvodu, přičemž mají brát zřetel na to, že pro utváření své osobnosti dítě potřebuje oba své rodiče, které musejí

být schopni se vzájemně respektovat a vést dialog o svých problémech, za vzájemné tolerance.

Soudce pro rodinné spory disponuje různými prostředky, aby napomohl právě tomuto rozhodování.

1. Prostředky šetření a expertíz

Hlavní prostředek soudce pro rodinné spory je sociální šetření, které je někdy doprovázeno psychologickou nebo psychiatrickou expertízou jednoho z rodičů, obou rodičů, samotného dítěte nebo celé rodiny. V praxi advokáti takové opatření navrhnou a soudce jej nařídí.

Ale zkušenost ukazuje, že šetření, i když je dobře provedeno, nezbaví situaci konfliktu, nepřinutí rodiče k zodpovědnosti ani neobnoví rodičovskou komunikaci.

Navíc závěry šetření vytvářejí velmi často rozhodnutí soudce, zatímco by měly být pomocnými prostředky rozhodnutí. Soudce většinou převede celou váhu rozhodnutí na znalce.

Konečně sociální šetření nebo/a expertíza mohou vytvářet další konflikt. Právníci každého z rodičů výsledky zneužívají a zveličují negativní stránky druhého takto pranýřovaného rodiče a tím jen utvrzují a posilují jednotlivá stanoviska v nepoctivém boji.

2. Dukazy předložené rodiči a jejich advokáty

Soudce pro rodinné spory často upřednostňuje rozhodnutí sporu především s ohledem na potřebu určení bydliště dítěte a stanovení výživného na základě předložených důkazů, tvrzení rodičů a závěrů jejich právních zástupců.

Zkušenost ukazuje, že takovéto prvky mohou vyvolat konflikt či dokonce jej prohloubit. Počáteční konflikt je nejčastěji zhoršen samotným soudním řízením, důkazy a osvědčeními založenými ve spisu, výpověďmi učiněnými během líčení, někdy i závěry a obhajobami právních zástupců, dokonce i chováním samotného soudce během soudního jednání.

Konflikt se tedy udržuje a rozhodnutí soudce, ať už promyšlené, či ne, správně či nesprávně motivované, jen zafixuje konfliktní situaci mezi rodiči a znemožňuje jakýkoli vývoj, zvláště s ohledem na dítě.

Soudní rozhodnutí až příliš často vytváří poražené a mnohé oběti mezi dětmi, a to bez ohledu na kvality advokátů a soudce. Soudní rozhodnutí určitě umožňuje najít výsledek sporu a dát právní rámec rozchodu, ale neřeší konflikt.

II – Úvaha soudce pro rodinné spory o slyšení dítěte

Četní rodiče a soudní aktéři se domnívají, že přijmout vyjádření dítěte představuje odpověď na konfliktní rozchody.

Možnost vyslechnout dítě během sporu, který staví proti sobě jeho rodiče, představuje jednoznačně významný posun vpřed v oblasti uznání práva dítěte považovaného za samostatného jedince.

A. Otázníky, které vyvstávají v souvislosti s výsledkem dítěte

Nicméně výslech dítěte v kontextu rodinného konfliktu představuje úskalí, která je vhodné si uvědomit, a o nichž s přihlédnutím ke znění zákona, přísluší soudci pro rodinné spory přemýšlet. Soudce má povinnost najít řešení přizpůsobená nejvyššímu zájmu dítěte.

Právo na vyjádření dítěte má v průběhu sporu mezi rodiči řadu otázníků, a odborníci proto neustále hledají odpovědi na tyto sporné body. Jde o nalezení složité rovnováhy mezi uvažováním dítěte jakožto samostatného subjektu práva a zároveň potřebnou ochranu, která mu musí poskytnuta.

Je to zvažování zájmu dítěte a jeho ochrany a jeho práva na vyjádření.

Vyjádření dítěte může být případ od případu tím nejhorším, nebo tím nejlepším z možných řešení s tím, že existuje často časový posun mezi dobrými úmysly zákonodárce a skutečnou praxí.

Tou pravou otázkou je, zda vyjádření dítěte je vždy ku pomoci dítěti.

Rozvod a rozchod rodičů se přirozeně dětí také týká. Avšak v současné době zmiňovaná systematizace

slyšení dítěte se nezdá v mnoha situacích být tou nejlepší z odpovědí.

Je zřejmé, že přílišné soustředění na výpověď dítěte, i když je jisté, že dítě nemůže rozhodnout a poskytuje pouze názor, může představovat past, do které se rodinné soudnictví chytá.

Zkušenost ukazuje, že v mnoha případech vyjádření dítěte může pro ně samotné vytvořit víc konfliktu než smíru. A místo toho, aby toto právo přiznané dítěti jej rozvíjelo, pomáhalo mu, nebo jej chránilo, jej naopak zraňuje a oslabuje.

B. Nebezpečí slyšení dítěte

Existují mnohá nebezpečí a princip předběžné opatrnosti by měl být pravidlem.

1. Manipulace dítětem

První nebezpečí tkví ve zmanipulování a popouzení dítěte jedním z rodičů či dokonce oběma. Jde o riziko pro dítě, z kterého se stává rukojmí rozvodu svých rodičů, přičemž dítě může být použito jako zbraň v ruce jednoho proti druhému ze svých rodičů.

Ve společnosti, kde v reakci na oslabení manželského pouta se posiluje příbuzenské pouto, kde čím dál tím častější postupný rozpad manželského svazku podporuje zposvátnění nerozlučitelnosti příbuzenského pouta vedené strachem ze ztráty dítěte, může být

především v okamžicích konfliktů každý rodič v pokušení zajistit si výhradní vztah s dítětem. Cílem je hlavně se zalíbit a být milován. Každý soudní aktér musí zvážit konflikt loajálnosti a syndrom odcizeného/zavrženého rodiče, které jsou přiživovány vyjádřením dítěte.

2. „Pravdivá“ výpověď dítěte - právo na nevyslovení pravdy

Další úskalí spočívá v nezískání pravdivé výpovědi dítěte.

„Nikdo neudrží tajemství tak jako dítě“ říká Victor Hugo v Ubožácích, když hovoří o Gavrochovi.

Je nutné být velmi opatrný v konfliktech mezi otcem a matkou. Jak si může být člověk jist, že dítě říká pravdu, pokud se nachází v citové tísní a v těžkostech, pokud víme, že neřící pravdu neznámá vždy lhát a že lhát je způsob, jak se chránit.

Děti mohou dospělým lhát, i když soudce z opatrnosti provede jakákoli opatření.

Nadto je nutné nezapomínat, že ve většině případů dítě bude nadále udržovat vztahy s jedním nebo druhým ze svých rodičů. Může upřednostňovat neřící vše, aby si nekomplikovalo život. Také může tak činit zcela prostě aby získalo klid.

3. Dítě jako osoba, která rozhoduje

V kontextu rodičovského konfliktu sporu, kdy se rodiče dostali do slepé uličky, se již v mnohých řízeních dítě, které projevuje jednoznačný názor, stalo „rozhodcem“, tedy tou osobou, která „vyřeší“ spory a nepřímou rozhoduje.

Jocelyne Dahan, rodinná mediátorka, říká velmi správně: „Dítěti se nemůže dávat moc rozhodování. Pokud jeho vyjádření má hodnotu zákona, uchovává si ještě svou pozici dítěte?“.

Každé dítě má právo na dětství.

Během rozchodu svých rodičů, když se soudce ptá dítěte, zda upřednostňuje bydlet se svým otcem nebo se svou matkou, dává dítěti moc, za kterou ve většině případů nemůže nést odpovědnost, protože je přese všechno pouze dítětem, ač je zároveň osobností. Po dítěti je žádána dospělost, kterou nemá.

Dítě musí moci přejít z pozice objektu práva na subjekt práva, avšak přitom zůstat v pozici dítěte.

4. Dítě jako rozhodce

Tak v mnoha situacích dochází k tomu, že dítě není již jen „předmětem sporu“, nýbrž se stává rozhodcem mezi rodiči.

V případě nemožnosti rozhodnout spor se rodiče odvolávají na vyjádření dítěte, a tak z něj činí rozhodce.

Pro ilustrování takové situace dítěte, jakožto oběti sporu svých rodičů a zároveň rozhodce tohoto sporu,

uvedme případ Arnauda, vyslychaného dítěte, jemuž je 11 let a chodí do 6. třídy.

Jeho rodiče jsou v konfliktu už od jeho čtyř let. Jsou neschopni nastolit minimální dialog mezi sebou. Dítě bydlí u své matky a otec žádá, aby bylo svěřeno do jeho péče. Žádost odůvodňuje tím, že jedno z dětí chce s ním žít. Arnaud situaci se svými rodiči popisuje následovně:

„Byla to miniaturní světová válka: na jedné straně Francie, můj otec, a na druhé straně Německo, má matka. Neustále jsem takto své rodiče viděl. Má matka mi říká, že jsem její smysl života a že by spáchala sebevraždu, kdybych musel jít žít ke svému otci. Můj otec mě vyslechne, mluví se mnou, stará se o mě. Raději bych žil s ním.“

Pár, neschopný se rozhodnout, se odvolává na vyjádření dítěte, a pokouší se z něj činit rozhodce. Dítě je stavěno do středu takovou mírou, že v celém konfliktu se stává jeho původcem.

Následky takové situace, častější, než si můžeme představit, se projevují nebezpečím ztráty zodpovědnosti, rezignací a ústupem rodičů.

Při určitých jednáních strádající rodiče očekávají od svých dětí, že jim budou dodávat chybějící jistotu a pocit bezpečí. Děti se tak stali berličkou svých rodičů.

Soudce často zjišťuje prohození rolí, kdy se rodiče obávají, že si znepřátelí děti, a následně mají sami strach z odmítnutí či ze ztráty lásky svých dětí. Rodičovská zodpovědnost je narušena.

Jestliže přemíra autority některých rodičů je škodlivá, její absence určitě dětem také nijak neprospívá.

Toto zjištění je znepokojující. Takovéto situace mnohým dětem neposkytují dostatečnou oporu rodičů, a to zvláště v takto obtížné situaci, kterou je konfliktní rozchod jejich rodičů.

Zjišťování názoru dítěte zcela určitě představuje práci, nad níž musí soudce přemýšlet spolu se všemi soudními aktéry. Předně je nutné trvat na kvalitě vzdělání soudce, avšak stejně tak i advokáta, který může nezletilého zastupovat. Je na místě delegovat výslech dítěte na odborníka, jenž získal k tomu patřičné vzdělání, nebo uvažovat o společném výslechu – soudce + odborník – v zájmu ochrany dítěte a pokusit se získat jeho skutečně pravdivou výpověď.

Závěr:

Abychom čelili strádání dětí jakožto obětí manželských sporů, je v první řadě nutné využívat i mediaci, a vyvarovat se představy o všemocnosti soudních nařízení. Zákonodárce stanovil, že rodinná mediacie je hlavním instrumentem zmírnění a zklidnění rozvodů a rozchodů v nejvyšším zájmu dětí.

Je podstatné před i během soudního řízení vést rodiče k vlastní odpovědnosti a přesvědčit je, v zájmu dítěte, ale i každého z nich, že se mají rozejít ve vzájemné dohodě.

Rodinná mediace je cenný instrument od chvíle, kdy je použita v úzkém partnerství se všemi soudními aktéry . Umožňuje odstranění konfliktu v rodičovských vztazích, obnovení dialogu rodičů a úctu k právům dítěte.

Právě a jen od chvíle, kdy se rodiče vzájemně respektují a mluví spolu, se může výpověď dítěte stát nejlépe srozumitelnou a pravdivou. Teprve jestliže je dítě slyšeno v takovém rámci, vyjeví skutečně své potřeby, o kterých mohou následně diskutovat rodiče.

Nadto je možné uvažovat i o přímé účasti dítěte na rodinné mediaci. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy zapojení dětí do mediace ostatně podporují.

Než se však rozhodneme pro účast dítěte na mediaci, je vhodné, aby rodiče začali „pracovat“ společně již v průběhu mediace. Jakmile je práce na obnovení dialogu započata a rodičům se podařilo si vzájemně uvědomit potřeby dítěte, jeho tužby, jeho rozvoj a jeho osobnost, může se uskutečnit zapojení dítěte do mediace.

S ohledem na vzrůstající množství konfliktních rozchodů a rozvodů, je více než otázka slyšení dítěte, výzvou pro naši společnost, advokáty, soudce rodinných věcí, ale také pro odborníky zabývající se problematikou rodiny a dítěte, především uskutečnění všeho pro to, abychom uchránili děti od destruktivních konfliktů mezi jejich rodiči.

Rodinná mediace, i když není všelékem, představuje naději pro budoucnost dětí, které prožívají konfliktní rozchod svých rodičů. Zájmem dítěte je dialog

rodičů. Čím méně dítě uvidí své rodiče se hádat neplodným a destruktivním způsobem, čím více uvidí dítě své rodiče vést dialog a spolupracovat, tím méně bude trpět z rozchodu svých rodičů.

Hledání obnovení dialogu a spolupráce mezi otcem a matkou je primární povinností rodinného soudnictví tak, aby děti, které představují bohatství tohoto světa, prožívaly rozchod či rozvod svých rodičů méně bolestivě, což jim umožní rozvíjet se v co nejlepších podmínkách, aby se stali budoucími dobrými rodiči.

Slušný rozvod

Miroslava Kristínová Wieckowska

Lenka Danová

za o.z. FCM (Forum for Communication in Mediation)

§§§§§

Abstrakt

Rodina je miestom vzniku života, formovania charakteru človeka, osvojovania hodnôt ako najcennejšieho potenciálu človeka. Rodina je základnou jednotkou spoločnosti. Aby mohla plniť svoje funkcie voči svojim členom, aj voči spoločnosti, potrebuje také prostredie, ktoré podporuje jej stabilitu a sociálnu kvalitu vzťahov. Rodina si zasluhuje úctu a rešpektovanie svojej relatívnej autonómie a intimity. Členovia rodiny plnia svoju sociálnu funkciu. Rodina je však aj miestom, kde dokážeme byť najviac zranení. Ak je nefunkčná, ak v nej

pretrváva napätie, konflikty a následne dramatický rozvod či rozchod partnerov, najviac to zasahuje deti.

Kľúčové slová

Rozvod, rodina, mediátor, mediácia, manželstvo

Aj v tej najlepšej rodine sa z času na čas vyskytujú nejaké hádky, konflikty. Niekedy môžu slúžiť k „prečisteniu“ atmosféry, niekedy k vyriešeniu problému. Bývajú odrazom odlišných názorov, postojov či hodnôt. Deštruktívnosť hádok je často daná len nedostatkom zručností pre párové spolužitie. Neschopnosť konštruktívne riešiť spory zákonite vedie k citovému odlúčeniu partnerov a napokon k rozvodu či rozchodu. Spomedzi ďalších príčin ktoré sa podieľajú na rozvode či rozchode sú problémy finančného charakteru, nehody v zmysle intimity, spoločných záujmov, výchovy detí a pod.

Štatistiky v súčasnosti hovoria, že takmer každá druhá rodina sa rozvádza. Takmer o 15 tisíc deťoch ročne rozhodujú súdy v rámci porozvodovej starostlivosti.

Rozvod ako taký je vo väčšine prípadov tragickým vyvrcholením dlhoročných problémov v rodine. Tieto problémy sú spravidla spočiatku riešené snahou jedného z manželov o urovnanie sporu svojpomocne. Nezriedka sa stáva, že do problémovej až krízovej situácie zasahujú tretie osoby, obvyčajne rodičia jedného z manželov, príbuzní, známi, kolegovia. Tento zásah vo väčšine nevedie k úprave vzťahu, naopak,

manželská kríza sa prehĺbuje a prechádza do stavu izolácie, deštrukcie, alebo rezignácie. Následky manželskej krízy sa však dotýkajú aj detí - reakcie detí na rozvod

- Mnohokrát manželia v kríze alebo pred rozvodom sú na seba tak nahnevaní a sklamaní, že z pozície bojovníka sa im ťažko ustupuje a nevedia si predstaviť, že by sa mali na niečom s partnerom dohodnúť.
- Dôležité však je uvedomiť si a najmä v rodinách s deťmi, že deti sú len obeťou ich zlyhaní
- Uvedomiť si, že nie samotný rozvod ovplyvní život detí, ale spôsob akým prebieha a čo sa deje po ňom.
- Aj keď prestávajú byť manželia, naďalej ostávajú rodičia
- Najlepšou alternatívou pre dôstojný rozvod je dohoda – cez mediátora, ako nestrannú osobu
- Mediácia im dáva priestor pre ujasnenie si mnohých vecí, ktoré si v poslednom čase nedokázali povedať
- Často sa stretávame s reakciami jedného z partnerov, ktorý je iniciátorom, : „ keď sa nebaví so mnou, nebude sa ani s Vami“, s ním / s ňou sa nedá dohodnúť,

- Mediácia –jej výhody oproti súdu sú nezanedbateľné
- Absolvovaním mediácie a spísaním mediačnej dohody, ktorá je výsledkom spolupráce predtým sporových strán je prvým krokom k eliminácii sporov, predpokladom nápravy komunikácie a vzťahov, pretože mediácia im ukázala ako sa dá aj inak komunikovať, počúvať sa navzájom, a spolu hľadať riešenie
- Pozícia mediátorov v riešení rodinných sporov a rozvodov má svoje miesto a veľmi dôležité, len škoda, že k spolupráci s mediátormi nie sú naklonení predovšetkým sudcovia, ktorý vnímajú mediátorov ako neodborníkov, pretože nie sú právnici, len škoda, že sudcom chýba aspoň minimálna vedomosť o tom, že spory nie sú o zákonoch, ale predovšetkým o komunikácii, pre ktorú rozvádzajúci sa potrebujú viac priestoru, iný prístup a vedenie ako je na súde
- Okrem toho chýba väčšia spolupráca so sociálnymi oddeleniami – kurátorkami
- Najdôležitejšie pre rozvádzajúcich je uvedomiť si, že tak ako sú zodpovední za vznik situácie, tak musia prebrať zodpovednosť aj za jej riešenie – ani právny zástupca, ani sudca to nevyriešia tak, aby boli obaja spokojní a predovšetkým v prospech ich detí

Mediácia môže byť cesta ako sa slušne a zodpovedne rozísť a dať deťom šancu na spokojných rodičov.

Dôvodov prečo navštíviť mediátora je viac ale budeme sa teraz venovať tomu kedy je najvhodnejšie navštíviť mediátora.

Za najvhodnejší čas kedy navštíviť mediátora je ešte pred začatím súdneho pojednávania, ešte vo fáze kedy do procesu nezasahujú právny zástupcovia a rodičia sú relatívne v najvhodnejšej fáze na dohodu.

Pre začatím pojednávania sú síce vzťahy napäté ale stále je vôľa vyhnúť sa súdnemu pojednávaniu a dohodnúť sa.

V tejto fáze máme najviac dohôd čo sa týka starostlivosti o deti a výživného. Rodičia nielenže lepšie spolupracujú ale deti stavajú menej do konfrontácie a snahy o manipuláciu. Už v čase prebiehajúceho súdneho konania sú deti viac manipulované a vťahované do súdneho procesu a do intríg medzi rodičmi resp. sú obeťami častých hádok, nervozity a pod. negatívnych prejavov.

Rodičia vstupujú do mediácie nabití negatívnymi emóciami na druhého partnera. Mediácia pôsobí v prvej fáze aj uvoľňujúcu kedy sa strany môže laicky povedané vyžalovať jeden na druhého, tým uvoľní emócie v sebe, čo môže byť nápomocné pre proces dohody medzi manželmi.

Výhodou mediácie je že manželia do mediácie vstupujú so svojím najlepším mysleným riešením a z

mediácie odchádzajú z dohodou, ktorá nie je riešením ani jedného z nich, ale spoločným riešením.

Asi najdôležitejšia fáza je práva tá kedy sa formuje dohoda, tú nie je dobré urýchliť ale je potrebné sa jej venovať a uistiť sa že nie je už nič čo by bránilo podpísať dodnuté riešenia.

Častokrát sa stáva, že rodičia si po mediácii ale aj počas nej uvedomujú svoje správanie voči druhému partnerovi a začínajú pracovať aj na zlepšení komunikácie medzi sebou.

Dohoda je len začiatok, pretože napriek tomu, že rodičia sú alebo budú rozvedení a nie sú už partnermi, stále však budú partnermi rodičmi. Komunikácia medzi nimi bude nutná a ich deti sú ich stálymi pozorovateľmi. Všímajú ju si aké majú rodičia nálady ako medzi sebou telefonujú ako pre striedaní si detí medzi sebou sa rozprávajú.

Nálady rodičov nie sú ich tajnými emóciami ale sú vnímané a prežívané ich deťmi. A preto na záver si dovoľíme tvrdiť že mediácia je cestou ako sa zodpovedne a slušne rozísť, dohodnúť sa fungovať ako partneri rodičia, napriek už samostatnému bývaniu a vlastnému životu nezávislého od predchádzajúceho partnera.

Rodičia by mali byť pocit zodpovednosti nielen kvôli deťom ale aj kvôli sebe samým, pretože ich činy sú výsledkom kvality ich života a osobnostnej zrelosti.

Mediácia môže byť cestou ako sa slušne a zodpovedne rozísť. K tomu je však potrebná spolupráca inštitúcií najmä sociálnej kurately a v neposlednom rade

zmeny v zákonoch, ktoré brzdia rozvoj mediácie na Slovensku.

„Kannst Du machen dass sie nicht mehr streiten?“

Ursula Kodjoe
Dipl. Psychologin

§§§§§

Abstract

The European Family law systems are widely oriented in the interests and needs of grown-up people: fathers, mothers, lawyers, judges, psychologists and social workers. They all make believe they work in the best interest of children and adolescents. In the vast majority of family court cases children are caught in the middle of fights about power and money, the desire of the parents to leave the court as the winner, supporter by lawyers who fuel this fight. Psychosocial professionals may support one parent and this way assist in excluding the other.

Children tell us exactly what they need: separated parents who cooperate in a respectful, friendly manner and

communicate about the children's needs. Society as a whole and children especially need responsible parents, fathers and mothers who understand, respect and promote the basic human rights of their children: to keep an ongoing relationship with both, spend enough time with both to keep up this relationship and grow into their own roles as responsible fathers and mothers. The parent's ongoing fight over custody and visitation destroys the childhood of many children and may leave wounds throughout their entire life. This may sound hard - it is reality. Reality for too many children - and parents who this way destroy their own quality of life - often times without realizing it.

Key words

Family, divorce, children, home, violence

Kinderwünsche:

die Eltern sollen nicht mehr streiten,

die Eltern sollen die Kinder aus ihrem Streit ganz raus lassen

die Eltern sollen sich miteinander über die Kindersachen einigen

die Eltern sollen freundlich miteinander umgehen

Die Eltern sollen sich wenigstens ein bisschen gut finden

Der Richter soll den Eltern befehlen, dass sie sich vertragen

Kinderzitate:

Wenn sie sich anschreien, dann kriege ich Angst. dann mache ich manchmal in die Hose und ich bin doch schon groß. Janik, 6 J.

Immer am Freitag habe ich schon in der Schule Bauchweh. Ich weiß nicht, ob sie wieder streiten, wenn mich der Papa abholt. Maja, 8 J.

Wenn ich von der Mama weggehe, dann bin ich traurig. Wenn ich dann vom Papa weggehe bin ich auch traurig. Ich bin jetzt fast immer traurig. Max, 9J.

Ich schäme mich, wenn meine Eltern schlecht übereinander reden. Dann verachte ich sie beide. Philipp, 14 J.

Meine Mutter hat den Kontrollwahn, sie ruft ständig an, wenn ich bei Papa bin. Die lässt uns nicht in Ruhe. Jessie, 12J.

Oma und Opa erklären mir warum Mama und Papa grad so komisch sind. Das hilft mir. Till, 8J.

Am liebsten würde ich mich in der Mitte durchschneiden und gerecht verteilen, dann wär' endlich Ruhe. Jan, 7J.

Wenn ich im Bett liege, dann denke ich mir immer eine richtige Familie aus wo sich alle mögen. Dann fühle ich mich nicht mehr so einsam. Clara, 10 J.

Jeder will der Bessere sein und sie denken, ich merke das nicht. Das kotzt mich an. Ich hab sie doch beide lieb so wie sie sind. Lena, 15J,

Wenn die Mama merkt wie ich den Papa lieb hab dann ist sie so traurig . Raffaella, 4 J.

Manchmal wünsche ich, ich wäre tot, dann würde das alles aufhören. Kevin, 11 J.

Mein Vater will mir seine Neue schmackhaft machen, der spinnt wohl. Jan 13J.

Wenn ich zurück komme, dann werde ich ausgefragt wie von der Polizei: was habt ihr gemacht, wann bist du ins Bett, wer war noch da – das macht mich wahnsinnig. Anna, 10J.

Ich sage schon lange nichts mehr, die rennen mit allem gleich zum Anwalt, die sprechen nicht mehr normal miteinander. Und mit mir schon gar nicht. An meinem 18.Geburtstag bin ich weg. Pierre, 16J.

Ich kann so schnell rennen wie Mama und so gut rechnen wie Papa, ich hab von Beiden das Beste geerbt. Ich verliere keinen, wir wohnen nur in zwei Wohnungen. Joshua, 8 J.

Ich bin so stolz auf meine geschiedenen Eltern, keiner sagt ein schlechtes Wort über den anderen. Sie sind jetzt wie Freunde. Timo, 12J.

**Striedavá starostlivosť o deti,
slovensko – česká spoločnosť
Možnosti Cochemského modelu v českém
a slovenském právním prostredí**

Luboš Patera

§§§§§

Abstract

Cochem model is a functional and by multiyear international experience proved alternative to divorce disputes concerning upbringing of children. It is based on the belief that parents who go through the divorce have the ability to find solutions of further upbringing of their children by an agreement if they receive a qualified help. The main role of representatives of each auxiliary profession is to be helpers or guides (humanely and professionally) for a person in problematic situation on his own way and enable him to reach the solution which is acceptable and the most suitable for him because it was

born out of himself. The same concerns the entire family – all of its members. The work deals with the concrete possibilities of Czech and Slovak legal environment which can be used for the transfer of Cochem model and its use in the Czech Republic and Slovakia.

Key words

Cochem model, divorce disputes, upbringing of children after divorce, parents agreement, social-legal protection of children, family court, court experts, family counseling, advocacy, Ministry of Justice.

Několik úvah na úvod...

„Člověk sám je největší expert na své vlastní problémy! A druzí lidé mu mohou být jen nápomocní tohoto experta v sobě sama objevit a probudit...“

Cochemský model je funkční a v mnohaleté praxi ověřenou alternativou k rozvodovým bitvám o výchovu dětí.

V Cochemském modelu se jedná o vzdání se osobní a profesní moci, a s tím spojených manipulací druhým člověkem.

Osobní i profesní moc se může projevat např. postoji „já vím (z titulu své zkušenosti, odborného vzdělání, společenského postavení atd.), co by ten druhý měl dělat, jak by měl svou situaci řešit, co je pro něho

nejlepší...“ A posléze manipulacemi, kdy se snažím druhého různými, mnohdy i nepřímými, způsoby přimět, aby dělal to, co mu radím či přímo přikazuji.

Vše to v podstatě znamená, že se nejen vyvyšuji nad druhého (JÁ mám patent na řešení JEHO problémů), ale především člověku v potížích a krizi znesnadňuji (či přímo znemožňuji), aby věřil sám sobě a byl tak schopen se zaktivizovat a najít řešení, které bude „šité na míru“ právě pro jeho jedinečný případ. Činím ho tak i závislým na sobě (což může uspokojovat touhu mít nad druhými moc) a posiluji jeho strach spolehnutí se na sebe sama.

Cochemský model naopak vychází z přesvědčení, že každý člověk má v sobě sebeúzdavné, seberegulační síly a schopnost řídit sám svůj vlastní život. Hlavní úlohou zástupců jednotlivých profesí pak je, aby člověku v problémové situaci byli pomocníky či průvodci (lidsky a odborně) na jeho vlastní cestě a umožnili mu dospět k řešení, jež je přijatelné a nejvhodnější právě pro něho, protože se zrodilo z něho samého. Totéž se týká celé rodiny – všech jejích příslušníků.

Podle WHO je zdraví stav prostý tělesného, duševního a sociálního utrpení. Pokud tuto definici vztáhneme i na zdraví sociálních skupin, zjistíme, že „rozvodový systém“, tak jak je v současnosti nastaven, přináší **vysokou míru psychického i sociálního utrpení jednotlivců, i celých generací.**

Praktické využití Cochemského modelu v českých a slovenských podmínkách je závislé především na

změně přístupu k řešení výchovy dětí po rozvodu a rozchodu rodičů; **změna právních předpisů v podstatě nutná není**; v jednotlivostech je možné převzít drobné české a slovenské procesní odlišnosti a doplnit administrativní náležitosti.

Změna paradigmatu celého „rozvodového systému“ si žádá jak změnu v činnosti jednotlivých zainteresovaných profesí, tak jejich faktickou spolupráci mezi sebou navzájem („sesítování profesí“) i s klienty, tedy s celou rodinou. Důležité je i vyloučení přirozených obav odborných profesí ze „ztráty práce a výdělku“, pokud by se rozvodová patologie měla zásadním způsobem zmírnit (a Cochemský model patologie skutečně zásadně snižuje a odstraňuje!). Zde je na místě **změna orientace práce odborných profesí na cíl pomoci rodičům nalézt vlastní přijatelné řešení** porozvodové výchovy, nikoliv udržovat spornou situaci – a tedy klientelu – co možná nejdéle. **Tedy stejný objem práce nasměrovaný na jiný cíl!**

Jak a kde začít?

1. informační aktivity – jak směrem k rodičům, tak k odborné veřejnosti

1/1 Odborné konference s tématem Cochemského modelu:

Mezinárodní konference *Nové evropské trendy v péči o děti po rozvodu* rodičů uspořádána Magistrátem hlavního města Prahy v říjnu 2010 za účasti Jürgena Rudolpha.

Stejnomená konference uspořádána v Bratislavě v dubnu 2013, opět za účasti Jürgena Rudolpha, Vysokou školou zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Fakultou masmediálnej komunikácie University sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Asociáciou rodinných sudcov, a slovensko – českou spoločnosťou Striedavá starostlivosť o deti.

1/2 Vydání knihy Jürgena Rudolpha *Du bist mein Kind*, popisující patnáctiletou zkušenost s Cochemským modelem, a její distribuce k soudům, orgánům sociálně – právní ochrany dětí, a zainteresovaným pracovištím odborných profesí.

V českém a slovenském jazyce vytištěna v rámci uvedených mezinárodních konferencí *Nové evropské trendy v péči o děti po rozvodu rodičů*.

1/3 Vytvoření písemných informačních materiálů pro rodiče

Popis jejich situace, upozornění na rizika pro zdravý vývoj jejich dítěte, popis činnosti jednotlivých profesí, které jim mohou pomoci situaci řešit s návodem, jaké konkrétní služby a jakým způsobem prováděné, mají rodiče požadovat, důraz na výhodnost smírného řešení,

doporučená literatura – *Zdravý rozvod; Rozvodové jedy* a pod. Příkladem může být v tomto směru bohatá publikační činnost a informační politika vlády Nového Zélandu.

2. vypracování základních principů činnosti jednotlivých profesí, které by byly v souladu s Cochemským modelem

2/1 *Orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)*

(V praxi se vesměs setkávají, nebo mohou setkat, s rodiči jako první.)

2/1/1 – Informování **obou** rodičů ústně **i písemně** (popis jejich situace, upozornění na rizika pro zdravý vývoj jejich dítěte, popis činnosti jednotlivých profesí, které jim mohou pomoci situaci řešit s návodem, jaké konkrétní služby a jakým způsobem prováděné, mají rodiče požadovat, důraz na výhodnost smírného řešení, doporučení vhodné literatury – *Zdravý rozvod; Rozvodové jedy* a pod.).

2/1/2 – Zprostředkování pomoci dalších profesí (mediace, rodinná poradna, ...).

2/1/3 – Pokud je OSPOD již soudem ustanoven kolizním opatrovníkem postup podle bodů 2/1/1 a 2/1/2, včetně aktivního podávání informací soudu o spolupráci nebo nespolupráci rodičů na smírném řešení situace.

2/1/4 – Pokud rodiče ukončí mediaci bez dílčí nebo celkové dohody, nebo takto mediaci ukončí jeden

z nich, OSPOD bezodkladně prověří situaci v rodině a podá zprávu soudu.

2/1/5 – V činnosti OSPOD by bylo vhodné využít standardizovaného dotazníku (dotazníků) pro výkon sociálně-právní ochrany dětí v situacích rozvodu a rozchodu rodičů (viz obdobný dotazník z New Yorku v příloze); tento prvek není samoučelnou byrokracií, ale legitimním nástrojem k omezení tolik rozšířených subjektivních a svévolných přístupů.

2/1/6 V rámci výkonu funkce opatrovníka nezletilých dětí v soudním řízení, může OSPOD dojít k závěru, že rozvod rodičů by byl proti zájmům nezletilých dětí. V takovém případě by měl o svém názoru informovat soud. (ČR - § 24 odst. 2 zákona o rodině: *Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.* SR - § 23 odst. 2 zákona o rodině: *Súd pri rozhodovaní o rozvode vždy prihliadne na záujem maloletých detí.*)

2/2 Soud péče o nezletilé (opatrovnícký soud)

2/2/1 – Bezodkladně po podání návrhu na úpravu poměrů nezletilých dětí ustanovení OSPOD kolizním opatrovníkem, který by měl začít bezodkladně s rodiči pracovat dle bodu 2/1.

2/2/2 – V ČR předvolání rodičů k **přípravnému jednání** podle § 114c o. s. ř. (termín přípravného jednání

by měl být stanoven v řádu několika týdnů, nikoliv měsíců, jak je běžné).

Při přípravném jednání **soudce rodičům umožní, aby dostatečně podrobně vysvětlili** svůj postoj k rodinné situaci a jejímu řešení, poučí je o vhodném přístupu a rizicích pro zdravý vývoj dítěte a o **všech** variantách porozvodové výchovy, a podle okolností **doporučí (v rámci pokusu o smír) nebo uloží** účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání. Soudní řízení je po dobu mediace přerušeno.

V SR institut přípravného jednání o. s. p. neupravuje, lze uvažovat o jeho jednoduché novelizaci.

2/2/3 – K mediaci mohou být rodiče v SR soudem vyzváni (§ 99 o. s. p.); v ČR jim může být soudem doporučena nebo uložena (§ 99, 100, 110 o. s. ř.) Průběh mediace je sledován opatrovníkem (OSPOD) v rámci jeho sociální práce s rodinou.

2/2/4 – Pokud soud ustanoví znalce, nemělo by zadání obsahovat otázky typu „který rodič je lepší“, neboť to zákonitě vede k soupeření rodičů a k úřednímu vytěšňování toho „horšího“ z výchovy dítěte. I znalec by měl být soudem zaúkolován ke spolupráci s rodiči na hledání vhodného řešení porozvodové výchovy.

Výběr znalců pro jednotlivé případy by se měl řídit obecně platným náhodným systémem (jako např. přidělování věcí jednotlivým soudcům), nikoliv aby si soudce subjektivně vybíral znalce podle toho, jaký požaduje závěr posudku, jak je v praxi zavedeno.

2/3 Mediace

2/3/1 Při vyskytnutí potřeby rodičů (jednoho z nich) zpracovat s odbornou pomocí rozvod a rozchod, je mediace přerušena a rodičům je doporučeno využít rodinného poradenství.

2/3/1 Pokud rodiče ukončí mediaci bez dílčí nebo celkové dohody, nebo takto mediaci ukončí jeden z nich, podá mediátor/ka bezodkladně zprávu OSPOD a soudu, je-li prováděna mediace v průběhu soudního řízení.

2/4 Rodinné poradenství

2/4/1 Součástí rodinného poradenství by mělo být poučení rodičů o **všech** formách porozvodové výchovy a důležitosti podílu **obou** rodičů na výchově. Na místě je i předání dostatečného množství písemných informačních materiálů a doporučení vhodné literatury (viz bod 2/1/1).

2/5 Soudní znalci

2/5/1 Znalci by v posudcích měli zjišťovat pouze to, zda rodiče jsou výchovně způsobilí, nikoliv zda jeden z nich je „lepší“.

2/5/2 Posudek by měl obsahovat rozbor osobnostních charakteristik rodičů z hlediska jejich prospěšnosti pro dítě (každý rodič může svému dítěti dát něco dobrého; pro dítě je důležité, aby se matka a otec

doplňovali, nikoliv, aby jeden z nich byl z výchovy vytěsněn).

2/5/3 Znalci by se neměli v posudcích soustřeďovat jen na diagnostiku, ale měli by při práci s posuzovanými osobami spolu s nimi hledat nejvhodnější řešení porozvodové výchovy.

2/5/4 Výběr znalců pro jednotlivé případy by se měl řídit obecně platným náhodným systémem (jako např. přidělování věcí jednotlivým soudcům), nikoliv aby si soudce subjektivně vybíral znalce podle toho, jaký požaduje závěr posudku, jak je v praxi zavedeno.

2/6 Advokacie

2/6/1 I právní službu mohou advokáti poskytovat odpovědně – místo nabídky právních úkonů „ke zničení protivníka“ mohou nabízet úkony vedoucí ke smírnému řešení (mimosoudní vyjednávání, účast na jednání s OSPOD, z hlediska mediace není na překážku ani účast právních zástupců rodičů při ní, výhodná může být např. při sepisování mediačních dohod).

2/6/2 Jako výhodné se jeví využití možnosti paušální platby „za případ“, tedy např. jednotnou částkou za vyřešení úpravy výchovy a výživného bez ohledu na počet právních úkonů – tímto ekonomickým nástrojem by se snadno eliminovala snaha prodlužovat soudní řízení kvůli narůstající odměně advokáta. Český i slovenský advokátní tarif takovou platbu umožňují; advokátní komory by k jejímu využívání měly advokáty vést...

2/7 Ministerstvo spravedlnosti

2/7/1 Průběžné informování a vzdělávání opatrovnických soudkyň a soudců o principech a výsledcích Cochemského modelu prostřednictvím Justiční akademie, a to i s využitím knihy Jürgena Rudolpha *Du bist mein Kind* (v českém a slovenském jazyce již vydána).

2/7/2 Spolupráce s Ministerstvem spravedlnosti na novém vytištění této knihy v množství dostatečném pro každého opatrovnického/rodinného soudce, každé oddělení OSPOD a každou Poradnu pro rodinu i další potřeby. Cochemský model je mimo jiné i přirozenou prevencí tzv. domácího násilí, na jehož řešení jsou neustále vynakládány výrazné finanční prostředky.

2/7/3 „Jednovětná“ novelizace § 2 Vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (ČR), resp. § 51 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdech (SR), takto:

„Ve věcech péče o nezletilé předsedové soudů v rozvrhu práce zajistí, aby obsazení senátů a přidělování věcí samosoudcům a senátům respektovalo zásadu paritního zastoupení mužů a žen.“

Tímto způsobem by bez zásahu do nezávislosti soudního rozhodování byl vyrovnán současný nepoměr soudkyní a soudců rozhodujících opatrovnické věci, kdy v ČR přibližně na 35 soudkyní připadá 1 soudce, což se zákonitě odráží na systémové diskriminaci mužů v

porozvodové výchově dětí. **Paritní zastoupení rozhodujících orgánů je přitom základní zásadou politiky rovných příležitostí Evropské unie**, přičemž Evropská komise v současnosti prosazuje 40% zastoupení žen ve správních orgánech soukromých firem!

2/7/4 Novelizace advokátního tarifu, aby umožňoval jednorázovou paušální platbu „za případ“, tedy např. jednotnou částku za vyřešení úpravy výchovy a výživného bez ohledu na počet právních úkonů – tímto ekonomickým nástrojem by se snadno eliminovala snaha prodlužovat soudní řízení kvůli narůstající odměně advokáta.**2/7/5** Vytištění informačních materiálů pro rodiče (popis jejich situace, upozornění na rizika pro zdravý vývoj jejich dítěte, popis činnosti jednotlivých profesí, které jim mohou pomoci situaci řešit s návodem, jaké konkrétní služby a jakým způsobem prováděné, mají rodiče požadovat, důraz na výhodnost smírného řešení) a jejich volná distribuce u soudů – obdobně ministerstvo průběžně vytváří a distribuuje informační materiály i v jiných právních oblastech.

2/8 Ministerstvo práce a sociálních věcí - ve spolupráci s krajskými úřady a Ústředím práce, sociálních věcí a rodiny (SR)

2/8/1 Systematické vzdělávání sociálních pracovníků o principech Cochemského modelu a důsledná kontrola činnosti. V SR je v tomto směru významným pozitivním prvkem Interná norma ÚPSVAR č. IN –

014/2012 *Vykonávanie funkcie kolízneho opatrovníka a súvisiacich opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny.*

2/8/2 Vytvoření standardizovaného dotazníku (dotazníků) pro výkon sociálně-právní ochrany dětí v situacích rozvodu a rozchodu rodičů (viz obdobný dotazník z New Yorku v příloze); tento prvek není samoučelnou byrokracií, ale legitimním nástrojem k omezení tolik rozšířených subjektivních a svévolných přístupů.

2/8/3 Spolupráce s Ministerstvem spravedlnosti na novém vytištění knihy německého soudce Jürgena Rudolpha *Du bist mein Kind* v množství dostatečném pro každého opatrovnického/rodinného soudce, každé oddělení OSPOD a každou Poradnu pro rodinu i další potřeby. Cochemský model je mimo jiné i přirozenou prevencí tzv. domácího násilí, na jehož řešení jsou neustále vynakládány výrazné finanční prostředky.

Poznámka na závěr: Výsledkem dohod rodičů, kteří projdou Cochemským modelem, není v žádném případě pouze a výhradně střídavá výchova. Dohody rodičů obsahují všechny varianty a i nadále v praxi v porozvodové výchově převažuje větší podíl matek. Ke všem variantám porozvodové výchovy však rodiče docházejí **vlastním rozhodnutím** za pomoci příslušných profesí, takže jde o **přirozený stav**, který se pozitivně odráží jak ve spolupráci rodičů na porozvodové výchově

děti, tak v jejich dalším osobním životě. **V neposlední řadě i tátové více a radostněji platí výživné, jak v Německu prokázal obsáhlý výzkum!**

Příloha:

dotazník pro sociální šetření v New Yorku

**Interdisziplinäre Zusammenarbeit der
Professionen im Familienkonflikt**

Jürgen Rudolph

cochemský soudce

§§§§§

Abstrakt

Die Praxis der interdisziplinären Zusammenarbeit der Professionen/Institutionen im Familienkonflikt (in Deutschland auch als Cochemer Praxis bezeichnet) trägt der Situation der betroffenen Kinder Rechnung und verfolgt nicht zuletzt das Ziel, eine Haltungsänderung der Konfliktparteien zu erreichen. Dies kann allerdings nur gelingen, wenn ein entsprechender Paradigmenwechsel bei den mit dem Familienkonflikt befassten Professionen vollzogen wird. Hierzu bedarf es einer verpflichtenden Aus- und Fortbildung u. a. betreffend Grundlageninformationen zur Dynamik auseinanderdriftender Familien sowie zur Technik

interdisziplinärer Zusammenarbeit. Dabei spielt die frühe Intervention in Kindschaftsangelegenheiten, die nicht mit einem „kurzen Prozess“ zu verwechseln ist, eine entscheidende Rolle.

Schlüsselwörter

Interdisziplinäre, Familie, Konflikt, Praxis

I.

Die **Zielsetzungen, Grundlagen und Arbeitsweise** der entsprechend notwendigen interdisziplinären Kooperation (Cochemer Praxis) sind daher wie folgt zu beschreiben:

1. Das Ziel:

Wiederherstellung gemeinsamer elterlicher Handlungsfähigkeit auch in hochstreitigen Fällen. Diese Zielsetzung orientiert sich nicht an der familiären Situation vor der Trennungsphase, sondern an den Möglichkeiten der neuen Lebenssituation der Eltern. Es handelt sich deshalb um eine sehr bescheidene Zielsetzung, nämlich, die Eltern wegen der minimalsten Belange der Kinder wieder miteinander ins Gespräch zu bringen. Als Ergebnis – auch eines gerichtlichen Verfahrens – soll eine Entscheidung stehen: die Entscheidung der Eltern. Aufgrund der Erfahrungen aller Professionen konnte indessen festgestellt werden: Eltern, deren Sichtweise von einem hochstreitigen, sie ihrer elterlichen Autonomie beraubenden Paarkonflikt

bestimmt wird, sind häufig nicht in der Lage, die Interessen und Wünsche ihrer Kinder (Kinderperspektive) wahrzunehmen und können ihnen daher auch nicht entsprechen. Um den Eltern eine Änderung ihrer Sichtweise zu ermöglichen, hatten auch die mit dem Familienkonflikt befassten Professionen ihre Sichtweise zu ändern und an der Kinderperspektive zu orientieren.

2. Der Weg:

Konkrete Umsetzung der Vernetzung. Der Arbeitskreis begann sodann mit der umgehenden Realisierung des Netzwerks, indem sämtliche Beteiligte übereinkamen, als Ansprech- und Mitwirkungspartner für jede andere Profession unmittelbar zur Verfügung zu stehen. Das unter der Zielsetzung eines elterlichen Minimalkonsenses nunmehr von den Professionen gebildete Netz bestimmte fortan die Bedingungen des elterlichen Konfliktes; d.h. die Professionen – und damit auch die Kinder – waren nicht mehr Instrumente der streitenden Eltern, sondern übernahmen ihrerseits die Konfliktsteuerung.

3. Die Methode:

Verzahnung der Kompetenzen und Leistungen. Unter dem gemeinsam gesteckten Ziel hatte somit jede Profession die Möglichkeit, jederzeit auf die Kompetenzen und Leistungen der jeweils anderen

Profession zuzugreifen. Wenn beispielsweise Mütter oder Väter im eskalierenden Konflikt anwaltliche Hilfe in Anspruch nehmen, fordern die Anwälte schon im Vorfeld des gerichtlichen Verfahrens die Eltern auf, die Unterstützungsangebote der Beratungsstellen bzw. des Jugendamtes wahrzunehmen. Soweit in diesem Stadium bereits beide Elternteile durch Anwälte vertreten sind, sind diese dazu übergegangen, sich direkt miteinander in Verbindung zu setzen, um die Eltern zu entsprechenden Verhaltensweisen zu ermuntern. Diese Initiative der Anwälte hat dazu geführt, dass zahlreiche streitende Eltern, bevor es zu einem gerichtlichen Verfahren kommt, die Beratungsangebote des Jugendamtes bzw. weiterer Beratungsstellen abfragen. Infolgedessen werden zumindest in einem Teil der Streitigkeiten Gerichtsverfahren vermieden. Soweit in den übrigen Konfliktfällen das Familiengericht angerufen wird, kann die bereits von den Eltern in Anspruch genommene Beratungshilfe in das Verfahren integriert werden. Setzen sich die Eltern indessen vor der Beauftragung eines Rechtsanwalts mit einer der übrigen Institutionen/Professionen, z. B. einer Beratungsstelle oder dem Jugendamt, in Verbindung, so werden sie bereits hier neben der ihnen gewährten Hilfe zur Konfliktlösung über die Funktion und das Zusammenwirken der zu beteiligten Professionen und deren Zielsetzung informiert.

4. Die Grundlage:

Gleichwertigkeit der jeweiligen Leistungen. Die mit dem Elternkonflikt befassten Professionen und Institutionen, nämlich Beratungsstellen, Jugendamt, Anwälte, Familiengericht sowie Sachverständige, können sich unter den Vorgaben der in Cochem getroffenen Konvention in nahezu idealer Weise ergänzen. Aus diesem Grunde ist die Qualität der von allen Professionen zu erbringenden Beiträge als gleichwertig zu erachten. Diese Einschätzung ist Grundlage der Verzahnung der jeweiligen Kompetenzen und steht auch nicht im Widerspruch zu den unterschiedlichen Funktionen und Aufgabenstellungen der beteiligten Institutionen und Professionen. Dies folgt bereits aus der Erkenntnis, dass bei fehlender Mitwirkung auch nur einer der erwähnten Professionen das restliche Netz nicht mehr funktionsfähig und damit die hier beschriebene Praxis nicht mehr umsetzbar ist. Das Wissen um die Grenzen der jeweils eigenen Kompetenzen sowie um die damit verbundenen großen Chancen der jeweils anderen Kompetenzen bestätigt diese These: Das Ganze ist mehr als die Summe seiner Teile.

Zur Verdeutlichung kann man den Vergleich mit einem Automobil heranziehen: Dem Familiengericht kommt dabei die Funktion des Motors zu. Fehlt auch nur ein Rad an diesem Konstrukt, ist es nicht mehr fortbewegungsfähig, mögen seine übrigen Bestandteile auch von allerbesten Qualität sein.

5. Unabdingbares Element der *Arbeitsweise*:

Die frühe Intervention. Sie ist elementares präventives Instrument des Netzwerks und hat sich als ausgesprochen deeskalierend erwiesen.

II.

Die Leistungsteile der in Kindschaftssachen beteiligten Professionen lassen sich am besten an sogenannten Standardabläufen darstellen:

1. Anwälte:

In der Praxis hat sich erwiesen, dass in hochstreitigen Kindschaftsverfahren Eltern spätestens während des familiengerichtlichen Verfahrens beide anwaltlich vertreten sind. Dabei hat sich nicht selten gezeigt, dass die von den Rechtsanwälten verfassten verfahrenseinleitenden Schriftsätze geeignet sind, Missverständnisse und damit das Konfliktpotential zu fördern. Dies hat nicht selten seine Ursachen darin, dass die von den Eltern an die Anwälte gegebenen Informationen von diesen „justiziabel“ formuliert werden, d.h. unter den Gesichtspunkten gesichtet und vorgetragen werden, die für die erwünschte gerichtliche Entscheidung zweckmäßig erscheinen.

Wenn nunmehr der andere Elternteil diesen Schriftsatz zur Stellungnahme erhält, sieht er sich regelmäßig nicht in der Lage, in dem dort strukturierten Sachverhalt auch nur im Ansatz eigene Anteile wiederzuerkennen. Er wird daher den von ihm beauftragten Anwalt bitten, sich mit diesem Schriftsatz

auseinanderzusetzen. Er erteilt seinem Anwalt dazu die notwendigen Informationen, die nicht nur die ihm zur Last gelegten negativen Eigenschaften entkräften, sondern darüber hinaus beweisen sollen, dass es gerade der andere Elternteil ist, der sich in jeder Hinsicht als völlig unqualifiziert erwiesen hat. Damit schickt sich die Auseinandersetzung an, sich nicht mehr mit den Kindern, sondern mit sich selbst sowie mit ihren Protagonisten, den Eltern, zu beschäftigen. Es wird die sogenannte „schmutzige Wäsche“ gewaschen. Die häufig der Trennung vorausgegangenen Verletzungen finden nunmehr eine strukturierte Fortsetzung. In dieser Arena der familiären Tragödie hat eine Kinderperspektive keinen Platz mehr.

Um diesem fast zwangsläufigen Phänomen zu begegnen, umfasst das anwaltliche Agreement der Cochemer Konvention u.a., dass in Aufenthalts-(ehemals Sorge-) bzw. Umgangsrechtsverfahren keine Konfliktstrategien verfolgt werden. Mit Ausnahme einer auf den notwendigen Sachverhalt beschränkten Antragsschrift werden keine Schriftsätze mehr gewechselt, um der – in Kindschaftssachen vorrangig anberaumten – mündlichen Verhandlung den für eine Konfliktschlichtung erforderlichen Spielraum zu geben.

Von allen Anwälten wird übereinstimmend berichtet, dass hieraus eine neue Vertrauenskultur entstanden ist, die maßgeblich zur Entschärfung des Elternkonflikts beiträgt. In diesem Zusammenhang erscheint bemerkenswert, dass bei herkömmlicher

Verfahrens- und Sichtweise die Professionen der Rechtsanwälte von den Jugendämtern und auch Richtern häufig als konfliktverschärfend wahrgenommen wird. Dieser Eindruck resultiert nicht zuletzt daraus, dass der herkömmliche Umgang der beteiligten Professionen mit dem Elternkonflikt die Verfahrensbevollmächtigten der Eltern geradezu nötigt, die besagte „schmutzige Wäsche“ zu waschen, um die Positionen ihrer Mandanten nicht zu gefährden.

Demgegenüber hat sich das gegenteilige Bild bestätigt: Die Rechtsanwälte erweisen sich im Vergleich zu den weiter beteiligten Professionen als die am ehesten aufgeschlossenen Professionen dieser interdisziplinären Zielsetzung und Verfahrensweise. Allerdings unter einer unabdingbaren Voraussetzung: Die – nachstehend weiter beschriebene- Umsetzung muss uneingeschränkt verlässlich sein.

2. Familiengericht:

Der Part des Familiengerichts besteht darin, in Kindschaftsstreitigkeiten gleich welcher Art innerhalb von zwei Wochen einen Termin anzuberaumen, an welchem die Eltern, die Anwälte sowie die zuständigen Mitarbeiter des Jugendamtes teilnehmen.

Aufgrund der erheblichen Belastung des Familiengerichts geht diese frühe Terminierung in Kindschaftssachen zulasten anderer Verfahren. Die Priorität, die dadurch den Kindschaftsstreitigkeiten

eingerräumt wird, ist durch die dynamische Lebenssituation der Kinder und deren erhebliche Auswirkungen begründet. Verfestigt sich der jeweilige Status quo eines Kindes im Elternstreit, schwindet die Chance einer anderweitigen Regelung. Auch dann, wenn diese ursprünglich im Interesse der Kinder die am besten geeignete gewesen wäre. Dies gilt insbesondere für das Kleinkindalter, in dem ein Kontaktabbruch von sechs Monaten nicht selten zum dauerhaften Verlust eines Elternteils führt. Eine nicht unverzügliche familiengerichtliche Intervention, deren Kriterien bereits in einem sehr frühen Gespräch mit allen Beteiligten abgesteckt werden können, stellt damit bereits ihrerseits eine Regelung dar und kommt einer Entscheidung gleich.

Diese gerichtliche Verfahrensweise wiederum entspricht dem zuvor beschriebenen Agreement der Anwälte, welches ansonsten ins Leere laufen würde. In dem sodann kurzfristig anberaumten gerichtlichen Termin beginnt das Gespräch daher mit allen Beteiligten sozusagen beim Stande „Null“. Dem anderen Elternteil entstehen dadurch, dass eine von ihm oder seinem Anwalt verfasste Erwiderung nicht vorliegt, keine Nachteile. Vielmehr erhalten in diesem Termin zunächst beide Eltern umfassend Gelegenheit, ihre Vorstellungen darzulegen. Dies geschieht nicht selten im Rahmen hochstreitiger Auseinandersetzungen, die indessen durch zwei wesentliche Vorteile gekennzeichnet sind. Zum einen werden in den meisten Fällen die tatsächlichen Konfliktursachen deutlich, zum anderen kann beobachtet

werden, dass dieses „Luftablassen“ vor einem, aus der Sicht der Eltern, fachkompetenten Publikum den Ansatz zu einem Entspannungsprozess bildet. Dieser kann sodann entweder bereits während der mündlichen Verhandlung oder aber danach mit Hilfe der weiteren beteiligten Professionen erfolgreich abgeschlossen werden.

3. Jugendamt:

Das Jugendamt seinerseits hat sich in der Cochemer Konvention u.a. dahingehend verpflichtet, noch vor der kurzfristig anberaumten Gerichtsverhandlung mit allen Beteiligten in der betroffenen Familie intensiven Kontakt aufzunehmen und an allen mündlichen Verhandlungen teilzunehmen. Demgegenüber ist das Jugendamt von der Erstellung schriftlicher Berichte befreit. Diese Modalität wird von allen Beteiligten als ein Vorteil empfunden; besonders hervorzuheben ist, dass die in der mündlichen Verhandlung erfolgte Stellungnahme der Mitarbeiter des Jugendamtes aufgrund der kurzfristigen Terminierung hochaktuell ist und daher in der Regel eine sehr qualifizierte Gesprächsgrundlage darstellt. Darüber hinaus gelingt es den Mitarbeitern des Jugendamtes nicht selten, mit den Eltern unter dem Eindruck des kurzfristigen bevorstehenden Gerichtstermins eine einvernehmliche Lösung zu erarbeiten.

4. Beratungsstelle:

Gelingt es in der gerichtlichen Verhandlung nicht, mit den streitenden Eltern eine einvernehmliche Regelung zu finden, werden die Möglichkeiten der Beratungsstelle in Anspruch genommen.

Die hierfür erforderliche Mitwirkung der Eltern wird ihnen als unverzichtbarer Bestandteil ihrer Verantwortung und damit der elterlichen Sorge abverlangt. Zeichnet sich während einer Verhandlung ab, dass die Eltern (noch) nicht in der Lage sind, eine Kommunikationsebene zu finden, die eine Regelung ermöglicht, wird das Verfahren unterbrochen. Noch aus der mündlichen Verhandlung heraus begleitet eine Mitarbeiterin oder ein Mitarbeiter des Jugendamtes die betroffenen Eltern zur Beratungsstelle, die unverzüglich – spätestens innerhalb von zwei Wochen – an die Eltern den ersten Termin vergibt.

Während für die Eltern das Fortbestehen ihrer Betreuung insoweit offensichtlich ist, bleibt es nunmehr der Beratungsstelle überlassen, ihrer Kompetenz entsprechend in vollständiger Autonomie über ihr weiteres Vorgehen – auch was die zeitliche Dauer anbetrifft – zu entscheiden. Während der Inanspruchnahme der Hilfe der Beratungsstelle findet eine Korrespondenz zwischen der Beratungsstelle und dem Gericht statt; die insoweit erforderliche Kommunikation erfolgt auf der Ebene Familiengericht/Anwälte.

In der vorausgegangenen Gerichtsverhandlung wurde bereits ein neuer gerichtlicher Termin bestimmt,

der die in der Beratung während sechs Monaten gesammelten Erfahrungen berücksichtigt. In diesem Termin wird dann die von den Eltern gefundene Lösung protokolliert. Kann bis zu diesem Termin eine Regelung mit den Eltern nicht erarbeitet werden, weisen die Anwälte hierauf rechtzeitig hin und beantragen die Anberaumung eines neuen Termins in einem von ihnen vorgeschlagenen Zeitraum.

5. Sachverständige:

Für den Fall, dass im Elternstreit weniger die Möglichkeiten der Beratungsstelle als vielmehr die Einholung eines familienpsychologischen Gutachtens durch entsprechende Sachverständige angezeigt erscheint, haben diese gleichzeitig Lösungsvorschläge zu unterbreiten und sind angehalten, mit den Eltern Lösungen zu erarbeiten.

Dabei stehen sie im Kontakt mit den Anwälten und dem Gericht und werden in ihrer lösungsorientierten Arbeit von allen beteiligten Professionen unterstützt. Eine gerichtliche Terminbestimmung erfolgt in der Regel gleichzeitig mit der Vergabe des Sachverständigengutachtens, für welches eine durchschnittliche Dauer von zwei Monaten angesetzt ist. Kommt es im Rahmen der Tätigkeit des Sachverständigen zu einem Konsens der Eltern, unterbleibt eine schriftliche Gutachtenerstellung.

III.

Darüberhinaus können weitere Funktionen, wie z. B. Verfahrensbeistände oder/und Mediatoren integriert werden.

IV.

Die interdisziplinäre Praxis sämtlicher mit dem Familienkonflikt befassten Professionen/Istitutionen im Familiengerichtsbezirk Cochem wird vielfach als „Cochemer Modell“ bezeichnet und dadurch Missverständnissen ausgesetzt. Dies rührt nicht zuletzt daher, dass mit dem Begriff „Modell“ häufig eine statische Konstruktion assoziiert wird, während die hier beschriebene Cochemer Praxis gerade das Gegenteil darstellt.

Sie unterliegt einer ständigen, offenen Entwicklung, nicht zuletzt, weil sie einen gesellschaftlichen Prozess, nämlich den der familiären Auflösung in all seinen Facetten, begleitet und in seiner Dynamik nicht nur nachvollzieht, sondern darüber hinaus auch präventiv und deeskalierend auf ihn eingeht. Diese Wechselwirkung wird insbesondere durch Form und Inhalt der interprofessionellen Kooperation sowie deren Transparenz gewährleistet, wie sie nachstehend kurz beschrieben wird.

Betrieb und Pflege: Die Repräsentanten und Mitarbeiter sämtlicher vorher beschriebener Professionen und Institutionen (Anwälte, Familiengericht, Jugendamt, Beratungsstelle und Sachverständige) treffen sich einmal

monatlich, um die Effektivität sowohl der Kooperation als auch der individuellen Arbeitsweise mit der vorstehend beschriebenen Zielvereinbarung abzugleichen. Diese monatlichen Sitzungen finden abwechselnd bei einer der beteiligten Professionen bzw. Institutionen, d.h. im Familiengericht, im Jugendamt, in einer Beratungsstelle sowie einer Anwaltskanzlei statt. Die Moderation der jeweiligen Sitzungen wird dabei jeweils von der gastgebenden Profession übernommen. Diese Sitzungen beginnen um 18 Uhr, um insbesondere auch den Anwälten eine Teilnahme zu ermöglichen. In jeder Sitzung werden bereits Termin und Ort für die Sitzung des darauffolgenden Monats festgelegt. Über jede Sitzung wird ein Protokoll angefertigt, so dass auch der Personenkreis, der an der Teilnahme einer oder mehrerer Sitzungen verhindert ist, über den jeweiligen Stand informiert ist. Die Logistik, d.h. vor allem die Kommunikation zwischen den Sitzungen wie Einladung, Versendung der Protokolle, Weiterleitung von Informationen, Pflege der Homepage usw., wird von dem Jugendamt übernommen.

Die Sitzungen umfassen regelmäßig drei Teile:

1. Erörterung aktueller Informationen und Fragen,
2. Bestandsaufnahme der Kooperation und Konsequenzen,
3. Interne und externe Fortbildung nach Maßgabe eines mittel- bzw. langfristig erstellten Themenkatalogs zu Problemfeldern wie
 - das Kind im Scheidungsverfahren

- fortdauernde Elternverantwortung und Sorgerecht
- Multinationale/multikulturelle Familienstrukturen und –konflikte
- Kindschaftsrecht
- Unterhaltsrecht
- begleiteter Kontakt
- Trennungs-/Scheidungskinder in Kitas und in der Schule
- Gewalt gegen Kinder
- sexueller Missbrauch
- Pflegekinder
- Bindungen des Kindes
- entfremdende Eltern – entfremdete Kinder
- Anwalt des Kindes
- Mediation (Vermittlung) und ihre Möglichkeiten
- und anderes mehr

V.

Um diese Standards sicherzustellen, insbesondere flächendeckend einzurichten, bedarf es verpflichtender rechtlicher Rahmenbedingungen, die sowohl die notwendige Ausbildung als auch die Organisation entsprechender Netzwerkarbeit beschreiben. Mit dieser Verpflichtung wiederum hat ein entsprechendes Aus- und Fortbildungsangebot zu korrespondieren. Dabei haben bereits zahlreiche solcher Aus- und Fortbildungsveranstaltungen ergeben, dass diese interdisziplinär, d.h. von allen Professionen für alle Professionen durchgeführt werden sollten.

Cochemský model: šance pro naše děti

Jürgen Rudolph

cochemský soudce

Přeložil Ing. Jiří Vodička

Abstrakt

Vzdělání soudců a obzvláště opatrovnických je velmi špatné. My máme velmi špatné vzdělání a ... a také to ještě není řečeno správně. My totiž dokonce nemáme vůbec žádné vzdělání. Právnické vzdělání nepracuje dohromady s jinými obory a disciplínami z ostatních důležitých oblastí jako sociologie a psychologie a vede potom k tomu, že mladí lidé dostanou do ruky nástroj, s kterým -a z toho bychom je neměli obviňovat -neumějí vůbec zacházet. A je to nebezpečná zbraň. Také to by se měl člověk naučit, jak s takovou zbraní zacházet se sociální kompetencí. To se ale musí člověk naučit, to nedostal vloženo do kolébky.

Klíčová slova

Vzdělání, soudce, právo, Cochemský model

Já jsem nikdy nechtěl být opatrovnícký soudce, musel jsem ale, protože jsem se po mnoha jiných štacích dostal k soudu, u kterého jsem chtěl zůstat. Po reformě zákona o dítěti ale nikdo nechtěl dělat rodinné právo a tak jsem to dostal jako nejmladší soudce z moci prezidijního rozhodnutí starších soudců. Dneska jsem šťastný, že jsem tuto činnost mohl dělat.

Je velice důležité upozornit na to, že mě nezajímali ani tak rodiče, mě zajímaly děti. A **já jsem považoval z pohledu dítěte ztrátu jednoho rodiče -a lhostejno zda otce nebo matky -za špatnou.** To, co jste zažili jako otcové, existuje úplně stejně vtěch 10 nebo 15 procentech případů, kdy mají dětí péči otcové. Umí stejně tak dobře mařit, nebo někdy ještě lépe než matky. To je ten boj rodičů jako lidského páru. Zkoušel jsem to pochopit z pohledu dětí. Je to pro ně obrovská ztráta, je to pro děti trauma, když jdou rodiče od sebe. Děti si často dávají vinu samy sobě. Říkají: Když mě má táta rád, pročpak jde potom pryč? Tento zorný úhel mě fascinoval, a bylo mi zcela jasné, že se musí podniknout vše možné, aby zůstala společná péče a společná odpovědnost. Nemám moc rád tento pojem „opatrovnictví“, ačkoli se mi jeví lepší než "*rodičovská kontrola*". **Je ale důležité, aby zůstala tato společná odpovědnost,** která dle mého názoru ani nemůže být zákonem upravena. To je pro mě fakt a žádný právní problém ... ale šlo o to, to opět navodit.

Do roku 1992 jsme pak dosáhli 20 % podílu rozhodnutí o společné péči. To bylo v roce 1992 vysoké číslo. Když jsme se poté poprvé setkali v pracovním kruhu -to bylo právě v tom roce -zjistili jsme, že máme společné zájmy. Všichni byli na tom zainteresováni, všechny profese: advokáti, spolupracovnice a spolupracovníci OSPOD, poradny, soudní znalci, aby byla zachována společná péče a tak jsme měli společný projekt a sice a to na bázi konsensu.

A jak jsme mluvili o rodičovské odpovědnosti: **patří k rodičovské odpovědnosti, k povinnostem, to není žádné právo, dosáhnout shody kvůli dětem.** To je povinnost, to není žádné právo. To se nemůže dávat do rukou soudů. Rodičům jsem mnohdy říkal: „Co to vlastně děláte? Vy mi pokládáte své dítě na můj soudcovský stůl, a vůbec se nestydíte? To je vaše odpovědnost, vy o tom máte rozhodnout.“ Rodiče jsou někdy bezmocní, to si musí člověk připustit. Často to není ze zlé vůle, tak jak je to vnímáno v subjektivní rozepři, nýbrž při rozvodu hrají velkou roli *ublížení*. V té bezmocnosti jsou pak děti instrumentalizovány, často ve formě, která je pro okolostojící mnohdy nesnesitelná.

Jednou jsme se sešli, na základě různé kritiky s ostatními profesemi. Mě osobně vždy zlobilo, že se u soudu objevili rodiče a řekli: „Nás posílá OSPOD, máme tu dosáhnout nějaké úpravy.“ Postupně mě to zlobilo dokonce velice. Jednou jsme si sedli dohromady a vyčetli si vzájemně naše frustrace. Nejvíce museli vydržet

advokáti, kteří slyšeli od všech účastníků, že oni jedou pouze konfliktní strategie. Tak poté advokáti především během prvních schůzek v roce 1992/93 intenzivně diskutovali, zda se mají zastávat zájmů dětí, a nebo zda mají prosazovat zájmy dospělých, jejichž zájmy mohou být se zájmy dětí v rozporu. Ale oni mají mandát od rodičů, mají zastupovat zájmy tohoto rodiče, které se možná zcela přičí zájmům dětí. Byla velmi atraktivní diskuse, která pokračovala během několika schůzí a-jak myslím -byla vedena na velmi vysoké úrovni. Advokáti došli k tomu, že žádný neopustil svou pozici. Ti jedni říkali, že složí svou plnou moc -a oni se tak opravdu zachovali -když uvidí, že zájmy dítěte jdou *tak říkajíc k šípku*. Ti druzí říkali, ne, my zůstaneme při tom, že máme mandát od rodičů aneod dětí. Ale, co bylo důležité, na základě takto vedené odborné diskuse byla tolerována vzájemná stanoviska. A my se dohodli, že nebudeme už sledovat žádné konfliktní strategie.

Dále jsme se dohodli, že **ve věcech dětí a v opatrovnických věcech budeme nařizovat stání v krátké době, ve všech případech bude soudní stání nejpozději do 14 dnů**. Když ale nyní uslyšíte, že musíte zato v jiných procesech čekat dvojnásobně dlouho, budete možná hned zase pískat. Ale tak to je. Máme velké vytížení, a my jsme pouze posunuli priority. A tady my vidíme prioritu proto, že v žádné jiné situaci nehraje status quo tak rozhodující roli jako u dětí. **Tady může - podle věku -období několika málo měsíců hrát již zcela rozhodující roli**, a roků jakbysmet.

Toto byl desetiletý proces s frustracemi. Ale kolo nemusíme vždy objevovat znovu. Z toho důvodu zkoušíme vám mnohé věci předat a říct, lidé, začněte někde tam, kde my dnes také již jsme a my vám k tomu můžeme dát také odpovídající informace.

Advokáti se rychle naučili, že v těchto procesech pro ně -apředeevším pro jejich mandanty -vznikají pouze výhody. Termíny se dostanou během 14 dnů, advokáti nemusejí psát žádná pojednání, stačí dát jeden návrh. Musím ještě předeslat: Do roku 1996 -tedy ještě 2 roky před nabytím platnosti reformy zákona o dítěti -jsme měli podíl společné péče 60 %. Rodičům to připadalo velmi atraktivní a podle pozdějších zpětných ohlasů, které jsme ve formě veřejných akcí získali, byl mezi zúčastněnými rodičiipřes počáteční odpor poznat velmi vysoký souhlas. Advokáti vědí, a to bez jakékoliv přípravy, že během líčení se začíná tak říkajíc od nuly, že se nemohou uplatňovat žádná práva, dodatečné přednesy a co tak všechno existuje.

Většina písemností, které dají rodiče ve své při napsat, nemají s dětmi vůbec co dělat. Tady bude jen pokračovat boj rodičů, a to jednou pochopíte, to chápe každá soudkyně a každý soudce. OSPOD bylo zproštěno závazku vypracovávat písemné zprávy ...pod jednou podmínkou: Spolupracovnice a spolupracovníci musí být osobně přítomni. To mělo také pouze přednosti: stání v krátké době, oni byli tady, zkušenosti spolupracovnic a spolupracovníků byly aktuální, oni byli vysoce aktuální. A v této situaci jsme tedy začali s termíny.

A dále jsme ještě něco dohodli. Když jsme se v roce 1992 dali dohromady, nepřizvali jsme pouze advokáty. Ale pozvali jsme samozřejmě také poradny, které dle našeho názoru pracovaly zcela nesystematicky, a řekli jsme jim, že to zvládneme pouze tehdy, jestliže budou mít zájem spolupracovat s námi na tomto konceptu, na tomto cíli, jestliže budou spolupracovat v tom smyslu, že dají rodičům termín během dvou týdnů. Na tom jsme se shodli, a především jsme se dohodli na tom, že při tom nechceme dosáhnout žádné velké harmonie a blaženosti -jedná se často o silně konfliktní situace, kolem traumatických zkušeností rodičů v souvislosti s rozvodem a odloučením -ale řekli jsme si - dáme si laťku úplně nízko: **My bychom chtěli dosáhnout, aby se rodiče dali kvůli dětem znovu do diskuse, nic více.** My nechceme, aby nyní zavládla pro dítě nějaká blaženost, tak vysoko si laťku nedáváme, ale rodiče mají kvůli dětem spolu začít diskutovat na úrovni jako rodiče, a ne jako pár.

Pak jsme přešli k tomu, že jsme v případech, které se soudně projednávaly, **zkoušeli najít odpovídající úpravu během stání, v rámci rozhovoru.** To se dařilo na základě součinnosti advokátů stále lépe a dnes se to daří velmi dobře. Proč? Protože obhájci mají méně práce a mají spokojenější mandanty. Mandanti jsou toho názoru, že to byl výkon jejich advokátů, doporučují svého obhájce dalším -a tím to bylo, když spolupracovali. My jim každopádně říkali, odvolávejte se na to a prodávejte to dále.

A má to ještě další zcela rozhodující přednost: Advokáti se dohodli, že budou všichni spolupracovat. Je to také velice zajímavé z hlediska palmáře. Je pouze jeden termín. Advokáti vyřídí strany tak říkajíc během stání. A na začátku týdne jim už nestojí zase přede dveřmi a nevolají: ona mi ty děti zase nedala a on mi ty děti zase předal špinavé a se zpožděním.

Dohodli jsme se, že se s touto zkušeností obrátíme na veřejnost, což bylo ostatně místním tiskem velmi dobře doprovázeno a připraveno. Mezitím jsme od advokátů dostali informaci, že se to mezi všemi lidmi rozkřiklo, že nemá vůbec žádný smysl, hledat jiného advokáta, když toho prvního chceme pověřit návrhem na výlučnou péči a on řekne, že to nejde, že to neprojde. Ten druhý řekne to stejné. A takhle si to během doby obyvatelstvo uvědomuje. To bylo pro mě velice zajímavé, když jsem to od advokátů zjistil.

Tyto návrhy u nás nemáme, nemáme ani jeden návrh. Žádný advokát takový návrh nepodá, protože ví, že takováto úprava je zastaralá a nemá u soudu také žádnou šanci. Ostatně mezitím jsou všichni advokáti o společné péči přesvědčeni. Advokáti by také již nechtěli postrádat tento způsob úpravy.

Nepodaří-li se nám během ústního jednání ve velice sporné situaci dojít k úpravě, potom doporučuji rodičům jít do poradny. To je všechno plán, který je dohodnutý se všemi spolupracovníci a spolupracovnicemi poradny, kteří spolupracují aktivně v

našem *konceptu*, kterému říkáme pracovní kruh. No dobře, musím ještě něco předeslat -to oni nechtějí, ti rodiče. Říkají, přece nejsem hloupý a nepotřebuji žádnou terapii ani žádné ošetření a teď přijde nátlak soudu, spolupracovnice a spolupracovníci OSPOD také naléhají během přelíčení, v rozhovoru, a teď i advokáti začnou naléhat. A to je zcela rozhodující. Teďřeknou advokáti svým stranám, doporučujeme vám to také. Řeknou to zcela nahlas, to je správné, poradna je velmi kvalifikovaná. Máme vysoce kvalifikovanou nabídku a mimo to ještě bezplatně. Jen si to představte. Dostanete vysoce kvalifikovanou nabídku od znamenitě vzdělaných lidí a bezplatně.

V této situaci, která může vprůběhu delšího jednání trvat deset minut nebo ještě déle, začne jeden rodič a zkusí si vyloudit zdánlivou procesní výhodu a řekne: „OK, já souhlasím, já tam jdu.“ Ale vnitřně o tom není vůbec přesvědčen. A nyní je druhý rodič úplně sám a myslí si, teď je všechno ztracené a říká: „No dobře, já také souhlasím, udělám to také.“

A nyní jde spolupracovnice nebo spolupracovník OSPOD s oběma rodiči, vezme je jako děti, jako své malé děti za ruku a jde s nimi do poradny, a tam dostanou oni termín -to je pevná součást našeho pracovního projektu -kratší 14 dnů. Soudní jednání se neukončuje, nýbrž pouze odročuje. Tak to chtějí ti z poradny. Ti proti tomu ostatně ze začátku bojovali a říkali, že se učili, že nemůže být žádné poradenství, které je nařízené. To je již stoletá zkušenost při vyučování psychologie: Neexistuje

žádná vynucená spolupráce.

Tyhle diskuse trvaly dlouho. Stručněřečeno, **existuje, sice ne nařízená, ale pod tímhle druhem nátlaku**. Nejspíš by neexistovala jako nařízená, nefungovala by jako rozhodnutí, jako rozhodnutí, kde jeden by odcházel jako poražený a druhý jako vítěz, ale existuje pod tímto nátlakem, v rámci těchto mechanismů s kterými pracujeme a necháme působit na účastníky. Existuje. Děláme to už mnoho, mnoho let. Je to poradnami čistě vyhodnocováno, a jak nám bylo sděleno, v 96 % případů se spolupráce zpočátku nedobrovolná stala dobrovolnou. A rodiče pak jednou zjistí, že je to tak dobře. A ostatně nikdo nemá dost síly, vydržet tento boj po celý život. A poznali, že ono to funguje.

Ještě neukončené soudní řízení se vznáší nad tím jako Damoklův meč. V současnosti říkají poradci, že to je skutečně prima takhle pracovat, ještě o mnoho lepší než bez soudního procesu, kterým nad vším visí. Problém mlčenlivosti poradny, která ostatně pracuje zcela autonomně -jak ona pracuje, jak dlouho ona pracuje, to leží výhradně v její autonomii -není žádná komunikace mezi soudem a poradnou. Ale ve všech velice sporných případech ukázala praxe, že jsou rodiče zastupováni právníky, bez výjimek. Takže komunikace běží po linii „soud advokáti“ a tím je zajištěn stálý tok informací.

Jednoho dne přijde sdělení od právníků: „Můžeme řízení ukončit. Můžeme to zaprotokolovat? Našli jsme řešení.“ My sami jsme s takovýmto výsledkem nepočítali. Říkali jsme si, i kdyby to bylo u

těch poraden jen 20 % a ne 96 %, byli bychom již spokojeni, už to by se dětem vyplatilo.

Bylo období, mezi roky 1996 a 1999, kdy nebylo ani jedno jediné sporné rozhodnutí. Bylo velmi mnoho sporných procesů, to nesmí člověk zaměňovat, velmi mnoho. Ale nebylo ani jedno jediné sporné rozhodnutí. Řekl jsem vám, že jsme měli v roce 1992 počet společné péče 20 %, od roku 1996 60 %. Zjistili jsme, že se spory najednou začínají přesunovat na právo na styk, když byl strach pryč. Opatrovnická řízení byla totiž boj „Všechno a nebo nic“, která často končila v rezignaci, když bylo rozhodnuto v neprospěch toho rodiče, který neměldětiv péči a u kterého děti nebyly. Často zmizely děti tomu druhému rodičovi a naopak druhý rodič zmizel ze zorného pole dětem. **Jakmile tento strach, s kterým rodiče žili, jakmile tento strach "všechno a nebo nic" zmizel -pak jde o detaily práva na styk.** Ale u těch sporných rozhodnutí, o kterých já mluvím, se jedná o obojí, péče i právo na styk. **Ostatně teď máme od roku 1998 podíl společné péče 100 %.**

Já opakuji ještě jednou: Náš cíl je, dostat rodiče do diskuse. To se daří, to je možné, když se na tom podílí všechny profese. Součinnost všech profesí je stejně důležitá. Jedná se přitom o rovnocennost. Funkce jsou různé, ale součinnost je stejně důležitá. Když jedna profese nespolupracuje, celý systém, s kterým my děláme, nefunguje. Z toho důvodu bychom chtěli, aby byla politickou cestou vytvořena v nějaké formě platforma tak, že se bude jednat o standardní nabídku a

standardní způsob práce.

Z pohledu veřejné správy je to cenově výhodné. Ty úpravy jsou trvalé, oni (*rodiče, pozn. překladatele*) nejsou u advokátů přede dveřmi, nejsou neustále u OSPOD jako trvalý problém. A je ještě něco zcela rozhodujícího. Neexistují žádné opravné právní prostředky. Když jste s rodiči našli nějakou úpravu a vštěpili jim, že oni oba musí opět převzít zodpovědnost a dále ji vykonávat, neexistují žádné právní prostředky. Ale zdroje, které se tak v soudnictví uvolní, ty my v první instanci, potřebujeme.

Lidé požadují vysoce kvalifikované rozhodnutí v první instanci, krátkodobě -a ne po pěti nebo deseti letech v instanci třetí. Skandinávské země zvládají toto umění s velmi velkým úspěchem. To je něco, co se musíme naučit.